

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Π.Μ.Σ. ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

**ΜΑΘΗΜΑ: ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ**

ΘΕΜΑ: Το Αντικείμενο της Ποινικής Δίκης - Το Δεδικασμένο - Η Μεταβολή της Ποινικής Κατηγορίας

**(Η νομολογιακή αντιμετώπιση του Αντικειμένου της
ποινικής δίκης και του θεσμού του Δεδικασμένου)**

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΗΜΑΚΗΣ

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΤΖΑΝΝΕΤΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΑΚΗΣ

Α.Μ.: 7340162301006

ΑΘΗΝΑ, 2023

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή - Σκοποί θεσμών	3
2. Βασικές παρατηρήσεις και Διακρίσεις Δεδικασμένου:	5
i. Τυπικό-Ουσιαστικό	5
ii. Απόλυτο/Ολικό-Σχετικό-Μερικό	6
3. Προϋποθέσεις Δεδικασμένου:	6
I. Έκδοση Αμετακλήτου Αποφάσεως ή Βουλεύματος	7
II. Ταυτότητα Προσώπου	9
III. Ταυτότητα Πράξεως	11
i. Πότε ΔΕΝ συντρέχει η προϋπόθεση ταυτότητας πράξεως	13
a. Διαφορετικός χρόνος και τόπος τέλεσης	13
b. Διαφορετικό πρόσωπο του παθόντος	14
c. Νέα πραγματικά περιστατικά μετά την αμετάκλητη καταδίκη ή αθώωση	15
ii. Πότε Συντρέχει ταυτότητα πράξεως κατά τη Νομολογία	16
a. Μη συμπερίληψη επιβαρυντικών περιστάσεων	16
b. Διαφορετικός τρόπος Συμμετοχής στο έγκλημα	17
c. Διαφορετικής μορφής Υπαιτιότητα	17
d. Κρίση για ολοκληρωμένο έγκλημα ή εν αποπείρα	18
4. Ταυτότητα δικονομικής πράξης και Δεδικασμένο σε ιδιαίτερες περιπτώσεις	
I. Επί Συρροής εγκλημάτων ή νόμων:	18
i. Η έκταση του δεδικασμένου στην περίπτωση της κατ'ιδέαν συρροής	18
ii. Δεδικασμένο και Αληθής Πραγματική Συρροή	27
iii. Δεδικασμένο επί Φαινομένης Κατ'ιδέαν συρροής	28
iv. Δεδικασμένο επί Φαινομένης Πραγματικής Συρροής	30
II. Δεδικασμένο επί κατ' εξακολούθηση εγκλήματος	32
III. Δεδικασμένο επί διαρκούς εγκλήματος	33
5. Το Αντικείμενο της ποινικής δίκης ενόψει της προστασίας της αρχής ne bis in idem, κατά το ΕΔΔΑ	35
I. Grandiger κατά Αυστρίας, 23.10.1995.	37
II. Oliveira κατά Ελβετίας 30.07.1998	39
III. Franz Fischer κατά Αυστρίας, 29.05.2001	41
IV. Zolotukhin κατά Ρωσίας, 10.02.2009:	44
6. Αντί Συμπεράσματος-Συγκριτική Επισκόπηση:	47
Βιβλιογραφία.....	50
Αρθρογραφία.....	50

1. Εισαγωγή - Σκοποί Θεσμών

Το αντικείμενο της ποινικής δίκης, ο τρόπος προσδιορισμού αυτού, καθώς και η έκταση που λαμβάνει αυτό κατά τα διάφορα στάδια της ποινικής δίκης συνιστά θεματική η οποία απασχολεί τόσο τα εγχώρια όσο και τα υπερεθνικά δικαιοδοτικά όργανα. Το ζήτημα αυτό απασχολεί, όχι μόνο, σε αυστηρά δογματικό και θεωρητικό επίπεδο, αλλά είναι, πρωτίστως, πρακτικοί, οι λόγοι οι οποίοι επιβάλλουν την ενασχόληση με τούτο. Το αντικείμενο της ποινικής δίκης είναι αυτό που δίνει απάντηση σε τρεις -μεταξύ άλλων- πολύ σημαντικές ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν τόσο τον θεωρητικό της επιστήμης, τον δικηγόρο, τον δικαστή, όσο, τέλος, κυρίως, τον κατηγορούμενο, τα δικαιώματα του οποίου πρέπει να διαφυλάσσονται ως κόρην οφθαλμού κατά την άσκηση της ποινικής εξουσίας, από τα εξουσιοδοτημένα εκ του Συντάγματος προς τούτο όργανα. Ποια είναι η έκταση του δεδικασμένου που παράγει η αμετάκλητη απόφαση ποινικού δικαστηρίου, ποια έκταση λαμβάνει η παραθθείσα εκκρεμοδικία, καθώς και ποια τα όρια του επιτρεπτού ή μη μεταβολής της ποινικής κατηγορίας.

Ο κατηγορούμενος ήδη από το στάδιο της προδικασίας, μέχρι και την έκδοση της αμετακλήτου αποφάσεως επί της υποθέσεως που τον αφορά υφίσταται την συνθλιπτική δύναμη της ασκήσεως της κρατικής εξουσίας. Ανακριτικές πράξεις, πράξεις δικονομικού καταναγκασμού συνιστούν μόνο μερικές εκδηλώσεις αυτής.

Ωστόσο, ακόμη και μετά την έκδοση της αμετακλήτου (και μάλιστα αθωωτικής) αποφάσεως, δεν εκφεύγει παντελώς του κινδύνου αυτού, ο οποίος εξακολουθεί να είναι παρών. Το Σύνταγμα, ο νόμος αλλά και υπερεθνικά νομοθετικά κείμενα, συνιστούν υπασπιστές των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, τα οποία είναι ευάλωτα έναντι των εξουσιών των κρατικών οργάνων. Οι θεσμοί της εκκρεμοδικίας, της απαγόρευσης μεταβολής της ποινικής κατηγορίας και του δεδικασμένου, οριοθετώντας τη δυνατότητα δράσης των δικαιοδοτικών οργάνων συνεισφέρουν προς τούτο, εξυπηρετώντας παράλληλα σημαντικές αρχές, διέπυσε το ποινικό δίκαιο, όπως η ασφάλεια δικαίου, η απονομή ουσιαστικής δικαιοσύνης, καθώς και η διαφύλαξη του κύρους της δικαστικής αρχής. Οι δύο πρώτοι εξ αυτών των θεσμών εξαντλούν το περιεχόμενο τους στο στάδιο της προδικασίας καθώς

και της κύριας διαδικασίας διεξαγωγής της δίκης, ενώ ο τρίτος αναπτύσσει την ισχύ του, κατόπιν έκδοσης αμετακλήτου αποφάσεως.

Και οι τρεις αυτοί θεσμοί, οι οποίοι θεμελιώνουν αντίστοιχους περιορισμούς για τα όργανα που είναι επιφορτισμένα με την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης τυποποιούνται κυρίως στα αρθρ.57 και 250 ΚΠΔ. Η §1 του αρθρ.57 συνιστά θεμέλιο του θεσμού του δεδिकाσμένου, η §3 θεμελιώνει τον συγγενή θεσμό της εκκρεμοδικίας, ενώ το αρθρ.250 ΚΠΔ θεσπίζει περιορισμούς ως προς τη δυνατότητα μεταβολής του περιεχομένου της ποινικής κατηγορίας. Έτσι λοιπόν διαμορφώνεται μία δέσμη δικονομικών εγγυήσεων των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, οι οποίες συνιστούν ταυτοχρόνως δεσμεύσεις του ποινικού δικαστή.

Η παρούσα μελέτη, θα περιοριστεί στη διερεύνηση και συνοπτικό σχολιασμό της νομολογιακής αντιμετώπισης του αντικειμένου της ποινικής δίκης τόσο από τα εθνικά όσο και από διεθνή δικαιοδοτικά όργανα, και την έκταση που λαμβάνει αυτό πάντοτε σε συνάρτηση με τον θεσμό του δεδिकाσμένου, αφού όπως θα καταδειχθεί στη συνέχεια, η έκταση αυτού (του δεδिकाσμένου) είναι αρρήκτως συνδεδεμένη με την εκάστοτε θέση που λαμβάνει ο μελετητής ή εφαρμοστής του δικαίου ως προς το αντικείμενο της ποινικής δίκης. Η παρούσα δεν θα πραγματευτεί τις διάφορες θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για τον προσδιορισμό του αντικειμένου της ποινικής δίκης, οι οποίες θεωρίες απετέλεσαν θεματική άλλης εργασίας, αλλά θα εξεταστεί η θεματική κυρίως περιπτωσιολογικά. Θα εκτεθεί πρωτίστως η κρατούσα στη νομολογία θέση επί εκάστου ζητήματος, ενώ συμπληρωματικά θα τίθενται τυχόν υπαρκτές αποκλίνουσες απόψεις, οι οποίες έχουν διατυπωθεί από την θεωρία ή τη νομολογία, προκειμένου μέσω της επισκόπησης αυτής να καταστεί δυνατή μία ευσύννοπη αναφορά των ζητημάτων που έχουν απασχολήσει τη θεωρία και τη νομολογία επί του εν θέματι αντικειμένου. Αρχικώς θα εξεταστούν οι προϋποθέσεις του δεδिकाσμένου και τυχόν ζητήματα που έχουν ανακύψει στη νομολογία και στη συνέχεια θα ακολουθήσει ενδελεχέστερη περιπτωσιολογική εξέταση του θεσμού, κυρίως εν όψει ειδικών μορφών εμφάνισης του εγκλήματος όπως οι συρροές, το κατ' εξακολούθηση, αλλά και το διαρκές έγκλημα. Τέλος θα εκτεθεί η θέση που ακολουθεί το ΕΔΔΑ, με σχετικές αποφάσεις του αναφορικά με το αντικείμενο της ποινικής δίκης.

2. Βασικές παρατηρήσεις και Διακρίσεις Δεδικασμένου:

Το δεδικασμένο συνιστά αρνητική διαδικαστική/δικονομική προϋπόθεση, για τη δίωξη αξιοποιίνου πράξεως και τη διεξαγωγή δίκης για αυτή, σε βάρος ενός προσώπου. Είναι αναγκαίο να Μην συντρέχει, προκειμένου να είναι δυνατά τα ανωτέρω. Η συνδρομή δεδικασμένου εξετάζεται από το δικαστήριο αυτεπαγγέλτως και σε κάθε στάση της δίκης¹. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται από τον Λ.Μαργαρίτη², ως προς τη συνδρομή ή μη αυτού δεν ισχύει η αρχή *in dubio pro reo*. Ως εκ τούτου, ο επικαλούμενος αυτό, βαρύνεται και με το βάρος απόδειξης της συνδρομής του, η οποία κατ' επέκταση θα οδηγήσει στο απαράδεκτο της ποινικής δίωξης.

Η τυχόν συνδρομή δεδικασμένου, είναι δυνατό να προβληθεί ακόμη και το πρώτον ενώπιον του ΑΠ, ως λόγος αναιρέσως.

Αν το δικαστήριο της ουσίας/συμβούλιο *παραβιάσει δεδικασμένο*, παραχθέν εκ προηγούμενης αμετακλήτου αποφάσεως, κρίνοντας εκ νέου την ίδια αξιόποινο πράξη, με ίδιο φερόμενο δράστη, τότε γεννάται ο ΣΤ' αναιρετικός λόγος του αρθρ.510 ΚΠΔ και ο Γ' του αρθρ.484 ΚΠΔ, αντίστοιχα.

Στην περίπτωση δε, που το δικαστήριο της ουσίας/συμβούλιο, *διαγνώσει εσφαλμένως τη συνδρομή δεδικασμένου*, κηρύσσοντας απαράδεκτη την ποινική δίωξη, μη ασκώντας την ποινική αξίωση της πολιτείας, συντρέχει περίπτωση υπερβάσεως εξουσίας, η οποία γεννά τον Θ' αναιρετικό λόγο, του αρθρ.510 ΚΠΔ, και τον ΣΤ' του αρθρ.484 ΚΠΔ, αντίστοιχα.

Αναφορικά με το δεδικασμένο, θα ακολουθήσει ευσύνοπτη αναφορά ορισμένων διακρίσεων αυτού.

ι. Τυπικό-Ουσιαστικό³:

Όταν γίνεται λόγος για **τυπικό δεδικασμένο**, η αναφορά αφορά στην τελειωτική περάτωση της ποινικής δίκης, με την έκδοση αμετακλήτου αποφάσεως, αποφάσεως δηλαδή μη προσβαλλομένης με ένδικα μέσα, η οποία είναι εκτελεστή.

¹ Α.Μπουρόπουλος, Το ποινικό δεδικασμένο, ΠΧ ΣΤ',σελ. 285

² Λ.Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, σελ.265

³ Α.Κονταξής, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, σελ.580
Λ.Μαργαρίτης, Ως άνω, σελ.266-267

Το **ουσιαστικό δεδικασμένο** από την άλλη, αναφέρεται στην επίδραση που ασκεί η απόφαση επί της περατωθείσης δίκης, σε μεταγενέστερες δίκες.

Η αρνητική λειτουργία/όψη του ουσιαστικού δεδικασμένου, απαγορεύει τη νέα δίωξη και διεξαγωγή δίκης για την ίδια πράξη σε βάρος του ίδιου προσώπου (ne bis in idem),

ενώ η θετική του λειτουργία/όψη συνιστά τον επηρεασμό (χωρίς να δεσμεύουν νομικά οι διαπιστώσεις του ενός δικαστηρίου το μεταγενεστέρως επιληφθέν), επί μεταγενεστέρων δικών που ήθελε διεξαχθούν για την ίδια πράξη κατά διαφορετικών προσώπων.

Περαιτέρω διακρίσεις Τυπικού δεδισμένου:

ii. Απόλυτο/Ολικό-Σχετικό-Μερικό:

Περί απολύτου/ολικού δεδικασμένου γίνεται λόγος όταν κανένα τμήμα της αποφάσεως δεν δύναται να προσβληθεί από κανένα πρόσωπο. Στην περίπτωση αυτή, η απόφαση έχει καταστεί αμετάκλητη στην πλήρη έκτασή της.

Σχετικό δεδικασμένο παράγει η απόφαση η οποία δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα μόνο από μερικά πρόσωπα, για τα οποία και είναι δεσμευτική, ενώ άλλα πρόσωπα εξακολουθούν να έχουν τη δυνατότητα προσβολής της, πχ λόγω μη παρόδου της προθεσμίας για άσκηση ενδίκου μέσου ως προς αυτά.

Τέλος Μερικό δεδικασμένο⁴ παράγει η απόφαση η οποία έχει προσβληθεί ή δύναται να προσβληθεί ως προς ορισμένα μέρη της μόνο, για τα λοιπά μέρη τα οποία είτε δεν προσβλήθηκαν είτε δεν δύναται να προσβληθούν πια.

3. Προϋποθέσεις Δεδικασμένου:

I. Έκδοση Αμετακλήτου Αποφάσεως ή Βουλεύματος (Τυπικό Δεδικασμένο)

II. Ταυτότητα Προσώπου

III. Ταυτότητα Πράξεως

⁴ Αναλυτικότερα Α.Τζαννετίς, Το μερικό Δεδικασμένο στην ποινική δίκη, 2001, Π.Ν.Σάκκουλας

Η πλήρωση σωρευτικώς και των ανωτέρω τριών προϋποθέσεων οδηγεί στην παραγωγή ουσιαστικού δεδικασμένου.

I. Έκδοση Αμετακλήτου Αποφάσεως ή Βουλεύματος

Η πρώτη προϋπόθεση για την παραγωγή δεσμευτικού δεδικασμένου είναι η έκδοση αμετακλήτου αποφάσεως ποινικού δικαστηρίου καταδικαστική ή αθωωτική, κρίνουσα την βασιμότητα ή μη της κατηγορίας, ή παύουσα οριστικά την ποινική δίωξη. Ομοίως δεδικασμένο παράγει το αμετάκλητο βούλευμα, αποφαινόμενο επί της κατηγορίας.

Δύο επισημάνσεις είναι μεταξύ άλλων άξίες αναφοράς επί του ζητήματος αυτού:

Το απαλλακτικό βούλευμα⁵, που αποφαινεται επί της ουσίας της υπόθεσης καθώς και το βούλευμα το οποίο παύει οριστικά την ποινική δίωξη, παράγουν δεδικασμένο κατά το αρ.57 ΚΠΔ⁶, αφού κατά το αρθρ.137 εδ.δ' και τα βουλεύματα συνιστούν δικαστική απόφαση.

Για τη δεύτερη περίπτωση αποφαινεται η ΑΠ 317/1980 κατά την οποία:

“απαραίτητον στοιχείον του δεδικασμένου, όπερ κωλύει την εκ νέου ποινικήν δίωξιν του ιδίου προσώπου, παράγεται δε και εκ βουλεύματος αποφνηαμένου ότι δεν πρέπει να γίνη κατηγορία κατ` αυτού, είναι η ταυτότης της πράξεως.”

Το παραπεμπτικό βούλευμα, παράγει επίσης δεδικασμένο, όχι όμως ως προς την κατηγορία, ούτε ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό που εδόθη στην πράξη για την οποία παραπέμπεται ο κατηγορούμενος. Το δεδικασμένο του παραπεμπτικού βουλεύματος περιορίζεται στην παραπομπή του κατηγορουμένου στο ακροατήριο.

Η συνέπεια αυτού είναι, το ότι δεν είναι δυνατό να επιστρέψει μετά το αμετάκλητο παραπεμπτικό βούλευμα η δικογραφία στην προδικασία, ούτε είναι δυνατή η άσκηση νέας δίωξης κατά του ιδίου κατηγορουμένου για την ίδια πράξη, ή η παραπομπή του στο ακροατήριο δι'απευθείας κλήσεως, ή νέα παραπομπή του σε άλλο δικαστήριο.⁷

⁵ ΑΠ 1128/1985, ΑΠ 360/1955 κ.α.

⁶ Χ.Σεβαστίδης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, σελ.960

⁷ ΑΠ 5/1979 ΠΧ, ΚΘ' σελ.350, ΑΠ 337/1962 ΠΧ ΙΓ' σελ.31

Αναφορικά με την περίπτωση που ο εισαγγελέας προβαίνει σε αρχειοθέτηση κατά το Αρθρ. 43§3 ΚΠΔ της υποβληθείσης μηνύσεως ή απορρίπτει κατά το Αρ.51§2 ΚΠΔ την έγκληση με διάταξή του, γίνεται παγίως δεκτό ότι δεν παράγεται δεδικασμένο, κωλύον την επανέναρξη ποινικής διαδικασίας, με όμοιο αντικείμενο, κατά των ιδίων προσώπων. Η θέση αυτή συναντάται σε πληθώρα αποφάσεων του ΑΠ, όπως ενδεικτικά η ΑΠ 420/2023, η οποία αναφέρει ότι :

“ οι Διατάξεις που εκδίδονται από τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών, με τις οποίες απορρίπτονται οι μηνύσεις και εγκλήσεις σύμφωνα με τα άρθρα 43 και 51 του ΚΠΔ, δεν παράγουν δεδικασμένο”

Φαίνεται λοιπόν να τυγχάνει όμοιας μεταχείρισης, τόσο η απορριπτική της εγκλήσεως διάταξη, όσο και η πράξη αρχειοθέτησης της μηνύσεως.

Ωστόσο, όπως αναφέρεται σε πρόσφατες αποφάσεις του ΑΠ, παράγουν οι διατάξεις αυτές του εισαγγελέα, “οιονεί δεδικασμένο”, ένα αποτέλεσμα δηλαδή που ομοιάζει του δεδικασμένου, είναι περιορισμένο ωστόσο, αφού δεν εμποδίζει την ολωσδιόλου την επανέναρξη της ποινικής διαδικασίας αλλά παρέχει το δικαίωμα στον εισαγγελέα να απορρίπτει νέα καταγγελία υποβαλλόμενη κατά των ιδίων προσώπων, σε περιπτώσεις όπου αυτή βασίζεται στα αυτά πραγματικά περιστατικά, χωρίς αυτά να έχουν κάποια ουσιώδη παραλλαγή, και χωρίς να εισφέρονται καθ' οιονδήποτε τρόπο νέα αποδεικτικά στοιχεία.

Έτσι συνεχίζει η ως άνω απόφαση του ΑΠ:

{...} (Οι Διατάξεις) παράγουν αποτέλεσμα παρεμφερές προς το δεδικασμένο. Δηλαδή έχουν οιονεί δικαστικό χαρακτήρα και παράγουν, περιορισμένο οιονεί δεδικασμένο που ισχύει μόνο στην προδικαστική διαδικασία και που παρέχει στον Εισαγγελέα το δικαίωμα να απορρίπτει κάθε νέα καταγγελία, κατά των ίδιων προσώπων που βασίζεται στα ίδια πραγματικά περιστατικά ή με επουσιώδη παραλλαγή ή συμπλήρωση και στα ίδια αποδεικτικά στοιχεία ή και σε ασήμαντη προσθήκη αυτών, σαν νομικά αστήρικτη {...}

{...} γίνεται δεκτό πως κάμπτεται μόνον εάν ήθελε προκύψουν νεώτερα ουσιώδη ή άγνωστα στον κρίναντα έτσι εισαγγελέα πραγματικά περιστατικά ή συμπληρωθούν οι διαδικαστικές προϋποθέσεις, που δικαιολογούν κατά την κρίση του την

επανεξέταση της υπόθεσης κατά τα οριζόμενα στην διάταξη της παραγράφου 6 του άρθρου 43 του Κ.Ποιν.Δ.

Στην αυτή διαπίστωση καταλήγουν αρκετές αποφάσεις του ακυρωτικού με πιο πρόσφατες τις ΑΠ 609/2019, ΑΠ 1120/2018, ΑΠ 162/2018, ενώ η θέση αυτή υποστηρίζεται διαχρονικώς, όπως φαίνεται ενδεικτικά απο την Συμβ.ΑΠ 408/2008 και ΑΠ 962/1992.

II. Ταυτότητα Προσώπου

Η διάγνωση της ταυτότητας προσώπου σε δύο διακριτές ποινικές δίκες δεν έχει απασχολήσει έντονα τη νομολογία. Είναι σαφές το ότι αυτή συντρέχει όταν ο *ίδιος κατηγορούμενος*⁸, και ήδη καταδικασθείς ή αθωωθείς (ενόψει εξέτασης του ζητήματος εν σχέσει με τον θεσμό του δεδικασμένου) διώκεται εκ νέου και εμπλέκεται σε ποινική διαδικασία, με ίδιο αντικείμενο, ήτοι για αξιόποινη πράξη για την οποία έχει ήδη δικασθεί. Όπως έχει κριθεί, είναι αδιάφορο αν υπάρχει απόκλιση στα προσωπικά στοιχεία του δράστη, όπως επί παραδείγματι διαφορετικό όνομα, εφόσον διατηρείται η “φυσική” ταυτότητα/υπόσταση του⁹.

Κατά την διατύπωση του ΑΠ στην 828/2000 (ενδεικτικά)¹⁰:

“ Ως ταυτότητα προσώπου νοείται η του κατηγορούμενου, δηλαδή του ως δράστη κατηγορηθέντος έστω και αν μηνύθηκε υπό ψευδές ή λανθασμένο όνομα ή μεταβλήθηκαν τα χαρακτηριστικά αυτού στοιχεία ή ιδιότητες”

Η ταυτότητα η οποία εξετάζεται και η οποία είναι κρίσιμη είναι μόνο αυτή του κατηγορουμένου (και ήδη καταδικασθέντος/αθωωθέντος), και όχι του παθόντος/υποστηρίζοντος την κατηγορία/εγκαλούντος/μηνύοντος. Αυτό, διότι η μεταβολή του προσώπου αυτού, εξετάζεται ενόψει της επόμενης προϋπόθεσης κατάγνωσης δεδικασμένου, ήτοι της ταυτότητας πράξεως. Βλ. εν συνέχεια την ανάλυση του ζητήματος.

Άξια αναφοράς κρίνεται, η νομολογιακή αντιμετώπιση του δεδικασμένου, σε περιπτώσεις συμμετοχής στο έγκλημα. Το δεδικασμένο εκτείνεται

⁸ Βλ. ΑΠ 411/2007 ΠΧ 2008, 61 επ: “ταυτότητα προσώπου, οία νοείται του κατηγορουμένου”

⁹ Έτσι Χ.Δέδες Ποινική Δικονομία Δέκατη Έκδοση, σελ.260

¹⁰ Ομοίως Συμβ. ΑΠ 2309/2003 ΠΧ 2004, σελ.814 επ. και Συμβ. ΑΠ 858/2004, ΠΧ 2004, σελ.322 επ.

αποκλειστικώς στο πρόσωπο το οποίο απετέλεσε αντικείμενο της δίωξης και της δίκης η οποία περατώθηκε με την έκδοση αμετακλήτου αποφάσεως. Η καταδίκη ή αθώωση για μία αξιόποινο πράξη, κρίνεται διαχρονικά ότι δεν επιδρά μέσω του παραχθέντος δεδικασμένου της στην έκβαση άλλων μεταγενεστέρων δικών, σε βάρος συμμετόχων στο έγκλημα, είτε αυτοί διώκονται ως αυτουργοί είτε ως συμμετοχοί στην αυτή αξιόποινο πράξη. Η ευθύνη τους κρίνεται αυτοτελώς, δίχως να ασκεί επιρροή η έκβαση της προηγηθείσης δίκης.

Έτσι διατυπώνεται η θέση του ΑΠ στην απόφαση 1590/2017, όπου αναφέρεται:

“η απόφαση του δικαστηρίου που κρίνει τις ποινικές ευθύνες άλλων προσώπων για τις ίδιες πράξεις δεν δεσμεύει με δύναμη δεδικασμένου το επόμενο δικαστήριο για υπόθεση άλλου προσώπου, σε μία μεταγενέστερη δίκη με τα ίδια πραγματικά περιστατικά, αλλά στα πλαίσια της ηθικής απόδειξης κατ’ άρθρο 177 του ΚΠΔ, συνεκτιμάται ελεύθερα“

Ακόμα μεγαλύτερος βαθμός “ανεξαρτησίας” μεταξύ των περισσότερων δικών σε περίπτωση συμμετοχής δέχεται σειρά αποφάσεων¹¹, σύμφωνα με τις οποίες το μεταγενεστέρως επιληφθέν δικαστήριο δεν δεσμεύεται ούτε από την κρίση του πρώτου αναφορικά με τη συνδρομή ή μη των πραγματικών περιστατικών τα οποία έκρινε αληθή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, το δικαστήριο αυτό, δικάζοντας πρόσωπο κατηγορούμενο ως ηθικός αυτουργός στην πράξη Χ, να δίνονται ανεμποδίστως να καταδικάσει αυτόν για ηθική αυτουργεία στο έγκλημα, ακόμη και αν έχει προηγηθεί αθωωτική απόφαση του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου για τον φυσικό αυτουργό του αυτού εγκλήματος, και μάλιστα όχι για λόγο αφορώντα στο πρόσωπό του, αλλά λόγω κρίσης του δικαστηρίου ότι δεν τελέστηκε η αξιόποινος πράξη.

Έτσι κατά την διατύπωση της ΑΠ 918/1992:

“τούτο (δεδικασμένο) αφορά αποκλειστικά το πρόσωπο που υπήρξε αντικείμενο της δίωξης η οποία τερματίστηκε ήδη με την ιδρυτική του δεδικασμένου αμετάκλητη απόφαση και δεν ισχύει για άλλα πρόσωπα που διώκονται με την αυτή ή με μεταγενέστερη ποινική δίωξη ως αυτουργοί ή συμμετοχοί στην ίδια αξιόποινη πράξη. Έτσι και αν ακόμα η απαλλαγή του προσώπου αυτού έχει απαγγελθεί γιατί κρίθηκε ότι η πράξη δεν έγινε καθόλου ή ότι δεν είναι αξιόποινη δεν εμποδίζεται η μεταγενέστερη παραπομπή άλλου στο ακροατήριο για να δικαστεί ως αυτουργός ή συμμετοχος στην ίδια πράξη”

¹¹ ΑΠ 918/1992 ΠΧ ΜΒ σελ.696, Συμβ. ΑΠ 215/1963 ΠΧ ΙΓ’ σελ.471 κ.α.

III. Ταυτότητα Πράξεως

Διαχρονικά, το δυσχερέστερο ζήτημα το οποίο αντιμετώπισε η θεωρία και η νομολογία αναφορικά με το δεδικασμένο ήτο ο προσδιορισμός και η οριοθέτηση της συνδρομής της τρίτης προϋπόθεσης στοιχειοθέτησής του, η ταυτότητα της πράξεως. Το πότε υφίσταται αυτή, ποια η έκταση της, και πώς αυτή αντιμετωπίζεται ενόψει των ζητημάτων που τίθενται στην πράξη απετέλεσε αντικείμενο και αφορμή για παραγωγή πλούσιου επιστημονικού διαλόγου. Το ζήτημα απασχόλησε τη νομική επιστήμη διεθνώς, διατυπώθηκε πληθώρα θέσεων αναφορικά με τη φύση της πράξεως, με τον αν κρίνεται η ενέργεια, το αποτέλεσμα, και τα δύο μαζί, το ιστορικό γεγονός, το έγκλημα υπό τη μορφή που έχει λάβει στην αποδιδόμενη κατηγορία, κ.α.

Η παρούσα εργασία δεν θα αναλωθεί σε ανάλυση των διατυπωθείσων διεθνώς θεωριών, αλλά θα επικεντρωθεί στις θέσεις που ακολουθούν τα ελληνικά δικαστήρια, με αναφορά σε αντίθετες θέσεις τόσο της νομολογίας, όσο και της θεωρίας και με συνοπτικό σχολιασμό αυτών, όπου κρίνεται απαραίτητο.

Τα ελληνικά δικαστήρια, αναζητώντας το πότε συντρέχει ταυτότητα πράξεως, κατέληξε στο να αντιλαμβάνεται αυτή ως ιστορικό γεγονός. Υπό την σκέπη της έννοιας του ιστορικού γεγονότος, εντάσσει η νομολογία τόσο την πράξη (ενέργεια ή παράλειψη), όσο και το επελθόν αποτέλεσμα στον εξωτερικό κόσμο, ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού, ο οποίος έχει δοθεί. Εξετάζονται αυτά, “καθ’ όλη τη διαδρομή και καθ’ όλες τις πραγματικές και νομικές όψεις, τις οποίες ο δικαστής έχει δικαίωμα (και υποχρεούται) να ερευνήσει και αξιολογήσει αυτεπάγγελτα”¹². Καλύπτεται από το δεδικασμένο η πράξη και το αποτέλεσμα το οποίο εκρίθη από το δικαστήριο, ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού που εδόθη στο κατηγορητήριο, καθώς και αυτού που αναγράφει το διατακτικό της αποφάσεως, αφού το δικαστήριο δύναται και οφείλει στο πλαίσιο τήρησης των ορίων μη απαγορευμένης μεταβολής της κατηγορίας, να ερευνά όχι μόνο την αξιόποινο πράξη όπως αυτή προσδιορίζεται από τον δοθέντα χαρακτηρισμό, αλλά και οιονδήποτε άλλον νομικό χαρακτηρισμό θα εδύνατο να δοθεί στην υπό κρίση συμπεριφορά, και να αποφασίσει για την πλήρωση ή μη όλων των πιθανώς συντρεχόντων

¹² Χ.Σεβαστίδης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία Κατ’άρθρο Β’ Έκδοση, Τόμος Ι, σελ.913 επ.

ειδικών υποστάσεων εγκλημάτων. Αν το δικαστήριο παρέλειψε να ενεργήσει κατ'αυτόν τον τρόπο, η παραγωγή δεδικασμένου και ως προς τους τυχόν λοιπούς νομικούς χαρακτηρισμούς δεν εμποδίζεται, καθώς στην περίπτωση αυτή “ενεργοποιείται” η κυρωτική λειτουργία του δεδικασμένου, η οποία, ένεκα της πλημμελούς άσκησης των αρμοδιοτήτων τους, από τα δικαιοδοτικά όργανα, τιμωρεί το κράτος, στερώντας το της δυνατότητας του προς τιμώρηση του εγκλήματος, με θυσία σαφώς της απονομής της ουσιαστικής δικαιοσύνης.

Η προσέγγιση της έννοιας από τα ελληνικά δικαστήρια είναι η στενότερη δυνατή, περιορίζοντας όσο το δυνατό περισσότερο την έκταση που λαμβάνει το δεδικασμένο, αφού για τη διαπίστωση συνδρομής του δεν αρκεί η ταυτότητα της πράξεως αλλά επιπροσθέτως απαιτείται και η ταυτότητα του αποτελέσματος, το οποίο κρίθηκε από το δικαστήριο.

Είναι εμφανές, ότι η προσέγγιση της νομολογίας μας εμφορείται από έντονη διάθεση ενίσχυσης της ουσιαστικής απονομής δικαιοσύνης, επιτρέποντας νέα δίωξη και νέα καταδίκη του ιδίου προσώπου για την ίδια πράξη, για αποτελέσματα αυτής, μη κριθέντα. Η προσέγγιση αυτή, ωστόσο, μολονότι ενδεχομένως θέλγει το κοινό περί δικαίου αίσθημα, και ενδεχομένως καθιστά δυνατή την τιμώρηση του δράστη για την πλήρη έκταση του αδικού που έχει θέσει, και την ενοχή που τον βαραίνει, δεν παύει να θέτει εν κινδύνω την εξίσου σημαντική αρχή της ασφάλειας δικαίου, αφαιρώντας απο εκείνη πεδίο εφαρμογής, με την επακόλουθη σαφώς τρώση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, ο οποίος πρέπει να αποκτά εν τέλει σε κάποιο χρονικό σημείο βεβαιότητα, ως προς το ότι δεν θα διωχθεί και καταδικαστεί ενδεχομένως εκ νέου, για μία πράξη για την οποία έχει ήδη κριθεί.

Στην θέση αυτή κατέληξε η νομολογία, αφότου περιπλανήθηκε για αρκετά χρόνια μεταξύ διαφόρων θέσεων.

Απόφαση σταθμό, ως προς το ζήτημα της ταυτότητας πράξεως συνιστά αυτή της Ολομελείας ΑΠ 1110/1982, η οποία θα εξετασθεί ενδελεχέστερα ενόψει της περιπτώσεως κατ'ιδέαν συρροής εγκλημάτων. Ωστόσο, η θέση της, η οποία θα εκτεθεί κατωτέρω, εξακολουθεί να ακολουθείται μέχρι και σήμερα, όπως επιβεβαιώνουν πρόσφατες αποφάσεις του ΑΠ, όπως ενδεικτικά η ΑΠ 1525/2022, η ΑΠ 129/2022, η ΑΠ 727/2021. Ωστόσο και νεώτερη απόφαση

της Ολομελείας ΑΠ, η 1/2011 επιβεβαιώνει την διατήρηση της κοινής κατεύθυνσης ως προς το εν λόγω νομικό ζήτημα.

Σύμφωνα με την απόφαση αυτή της Ολομελείας:

“ Οσον αφορά την έννοια της ταυτότητας της πράξεως, αυτή υπάρχει όταν αφορά το ίδιο ιστορικό γεγονός στο σύνολό του που αφορά την ενέργεια ή την παράλειψη του δράστη, αλλά και το αξιόποιο αποτέλεσμα που επήλθε, είτε αυτό συνάπτεται άμεσα με το δράστη (τυπικό έγκλημα) είτε επακολουθεί (ουσιαστικό έγκλημα)”

i. Πότε ΔΕΝ συντρέχει η προϋπόθεση ταυτότητας πράξεως:

Ταυτότητα πράξεως προκαλούσα την ανάπτυξη εμποδίου ως προς τη διεξαγωγή νέας δίκης, κατά του ίδιου προσώπου, σύμφωνα με τα κρατούντα στην ελληνική Νομολογία δεν συντρέχει στις ακόλουθες περιπτώσεις:

a. Διαφορετικός χρόνος και τόπος τέλεσης:

Κατ'αρχήν ο διαφορετικός χρόνος τέλεσης, καθιστά τις πράξεις διαφορετικές, καθιστώντας δυνατή τη νέα δίωξη και καταδίκη για το ίδιο έγκλημα, του ίδιου προσώπου, αφού στην πραγματικότητα θα πρόκειται για νέα αυτοτελή αξιόποιο πράξη του, μη συνδεόμενη με την προγενέστερη για την οποία κατηγορήθηκε ή δικάστηκε, αυτοτελώς τιμωρούμενη.

Έτσι έχει κρίνει ενδεικτικά ο ΑΠ στην 1705/2019 ότι:

“Για την ταυτότητα πράξης απαιτείται ταυτότητα τόπου και χρόνου, ενώ ο χρόνος δεν επηρεάζει την ταυτότητα της πράξης, μόνον όταν είναι αποδεδειγμένο ότι αυτή άπαξ τελέσθηκε. Κατά συνέπεια, δεν παραβιάζεται το δεδικασμένο, όταν το δικαστήριο εκτιμά ελευθέρως και περιστατικά αμετακλήτως κριθέντα με προηγούμενη απόφαση, εφόσον αυτά δεν ταυτίζονται, κατ' αντικείμενο, προς την κρινόμενη πράξη, η οποία είναι αυτοτελής.”

Ωστόσο στον ανωτέρω κανόνα διακρίνουν τα ελληνικά δικαστήρια εξαιρέση, η οποία διατυπώνεται σε σειρά αποφάσεων όπως η ανωτέρω, η ΑΠ 727/2021, η ΑΠ1391/2018 κ.α.

Η εξαιρέση αυτή αφορά στην περίπτωση που αποδεικνύεται, ότι η συγκεκριμένη αξιόποινος πράξη μία φορά τελέσθηκε ή εδύνατο να τελεστεί, όπως επί παραδείγματι στο έγκλημα της ανθρωποκτονίας ή της κλοπής

ορισμένου πράγματος από ορισμένο κύριο¹³, όπου εκ της φύσεως του δεν δύναται να τελεσθεί κατά του ιδίου προσώπου πλείονες φορές.

b. Διαφορετικό πρόσωπο του παθόντος:

Όπως επισημάνθηκε ήδη ανωτέρω, κατά την εξέταση της δεύτερης προϋποθέσεως του δεδικασμένου, ήτοι η ταυτότητα προσώπου, η διάσταση μεταξύ των πλειόνων δικών ως προς το πρόσωπο του παθόντος, καθιστά μη δυνατή την πλήρωση της προϋποθέσεως της ταυτότητας πράξεως, και δεν επηρεάζει αυτή της ταυτότητας προσώπου, η οποία εξετάζεται μόνον ενόψει του προσώπου του κατηγορουμένου.

Σε περίπτωση που το πρόσωπο του παθόντος διαφέρει, τότε δεν παρεμποδίζεται λόγω δεδικασμένου η διενέργεια της δεύτερης δίκης, λόγω ανυπαρξίας ταυτότητας πράξεως, μεταξύ των πλειόνων δικών. Έτσι έκρινε ενδεικτικά και η ΑΠ 858/2004, η οποία επικαλούμενη παλαιότερη σχετική νομολογία¹⁴ αναφέρει:

“έχει κριθεί ότι η δεν υπάρχει ταυτότητα πράξεως στην περίπτωση που υπάρχει διαφορά ως προς το πρόσωπο του παθόντος”

Στην διάγνωση αυτή προβαίνει και η ΑΠ 422/2012, στην οποία περίπτωση ο κατηγορούμενος για την πράξη της ψευδούς καταμηνύσεως και της συκοφαντικής δυσφημήσεως κατά των Δ.Δ. και Χ.Δ., είχε ήδη καταδικαστεί για το ίδιο αδίκημα τελεσθέν σε βάρος του Α.Σ. με την ίδια φυσική ενέργεια. Η προβολή, από αυτόν της ενστάσεως του δεδικασμένου, υπό την μορφή αυτοτελούς ισχυρισμού στη νέα ποινική διαδικασία που εκκινήθηκε με πρωτοβουλία των δεύτερου και τρίτου παθόντος κρίθηκε αβάσιμη, αφού η καταδίκη ως προς έναν εκ των παθόντων δεν κωλύει τη διενέργεια νέας δίκης και κατ'ακολουθίαν νέα καταδίκη, με διαφορετικούς αυτή τη φορά παθόντες. Κατά το δικαστήριο αρκεί η διάσταση του προσώπου των παθόντων, για τη διάγνωση της ανυπαρξίας ταυτότητας πράξεως, και το αν οι εγκληματικές πράξεις τελέσθηκαν με την αυτή φυσική ενέργεια, δεν είναι κρίσιμο.

Κατά τη διατύπωση του δικαστηρίου:

¹³ Α.Κονταξής, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδθασμός Θεωρίας και Πράξης, Δ' Έκδοση Τόμος Πρώτος σελ.588-589

¹⁴ ΑΠ 1571/1990 Ποιν. Χρ. ΜΑ', σελ.682, ΑΠ 629/1977 Ποιν. Χρ. ΚΖ, σελ. 893

“{...} δεν παρήχθη δεδικασμένο που να προέκυπτε από την άνω 5301/2010 αμετάκλητη απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Αθηνών, καταδικαστική για την αξιόποινη πράξη της ψευδούς καταμηνύσεως, ψευδορκίας μάρτυρος και της συκοφαντικής δυσφημήσεως σε βάρος του τότε παθόντος Α.Σ., και ως προς την αξιόποινη πράξη της ψευδούς καταμηνύσεως και της συκοφαντικής δυσφημήσεως σε βάρος των τώρα δύο εγκαλούντων-παθόντων, για τις οποίες καταδικάστηκε ο αναιρεσείων, ελλείπει ταυτότητας παθόντων, ανεξάρτητα αν οι πράξεις αυτές συντελέστηκαν με την υποβολή μίας και της αυτής ψευδούς μηνύσεως, που αφορούσε όλους τους ανωτέρω παθόντες. {...}”

c. Νέα πραγματικά περιστατικά μετά την αμετάκλητη καταδίκη ή αθώωση

Κατά μία υποστηριζόμενη σθεναρά στη θεωρία άποψη, πραγματικά περιστατικά επιγενόμενα της αμετακλήτου καταδίκης, καλύπτονται από το παραχθέν δεδικασμένο, εντασσόμενα σε μία ενιαία δικονομική πράξη, μη δυναμένης προς διεξαγωγή νέας δίωξης και δίκης.

Ενδιαφέρουσα η θέση του Τζαννετή επί του ζητήματος αυτού.¹⁵

Αντίθετοι στη θέση αυτή είναι μία μεγάλη μερίδα θεωρητικών, οι οποίοι άλλοι διαγιγνώσκοντας τη νομική αδυναμία λήψης υπόψη κατά την έκδοση της πρώτης αποφάσεως του αποτελέσματος που έμελλε πραγματωθεί στη συνέχεια, και άλλοι τις πραγματικές διαγνωστικές δυνατότητες του δικαστηρίου, κρίνουν ότι δεν καλύπτεται αυτό από το παραχθέν δεδικασμένο το επιγενόμενο αποτέλεσμα, ούσα δυνατή νέα δίωξη και διενέργεια δίκης για αυτό. Ορισμένοι εξ' αυτών θέτουν ως επιπλέον προϋπόθεση της μη κάλυψης από το δεδικασμένο, την ουσιώδη μεταβολή της απαξίας της συμπεριφοράς από το μεταγενεστέρως επελθόν αποτέλεσμα.

Η κρατούσα στην ελληνική νομολογία άποψη είναι η μη κάλυψη από το δεδικασμένο, των γεγονότων που επήλθαν μετά την αμετάκλητη καταδίκη. Έτσι ενδεικτικά, η καταδίκη για απλή σωματική βλάβη δεν κωλύει την δίωξη για θανατηφόρο σωματική βλάβη, με θάνατο επελθόντα κατόπιν εκδόσεως αμετακλήτου αποφάσεως επί της αρχικής κατηγορίας.

Έτσι η Συμβ.Πλημμ.Τρικ 114/1968 κατά την οποία:

“{...} δεν καλύπτονται υπό του δεδικασμένου τα γεγονότα εκείνα, άτινα ήσαν ουχί απλώς άγνωστα, εις τον δικαστήν ή εκ παραδρομής δεν ελήφθησαν υπ' αυτού υπ' όψιν, αλλά ήσαν ανύπαρκτα, λαβόντα χώραν μετά την αμετάκλητον απόφασιν, διότι

¹⁵ Α.Τζαννετής, Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, σελ.213-217

τα μεταγενέστερα ταύτα γεγονότα δεν ήτο δυνατόν να ερευνηθή και κρίνη ο δικαστής. {...}”

Η καταδίκη για σωματική βλάβη εξ’ αμελείας, δεν κωλύει νέα δίωξη για ανθρωποκτονία εξ’ αμελείας.

Η καταδίκη για απόπειρα ανθρωποκτονίας, δεν κωλύει την δίωξη και καταδίκη για τετελεσμένη ανθρωποκτονία εκ προθέσεως.

Ωστόσο, στη νομολογία γίνεται δεκτό ότι η αμετάκλητη αθωωτική απόφαση για τη βασική πράξη, καλύπτει με το δεδικασμένο της κάθε μεταγενέστερη βαρύτερη μορφή που ήθελε προσλάβει, ακόμη και αν αυτή ανέκυψε μετά το αμετάκλητο της αποφάσεως, με αποτέλεσμα να κωλύεται νέα δίωξη στις περιπτώσεις αυτές.

Κατά τη διατύπωση του ως άνω βουλεύματος:

“η εξαίρεσις αυτή (η αναφερόμενη ως άνω, περί μη κάλυψης από το δεδικασμένο των μεταγενεστερώς επελθόντων αποτελεσμάτων), δεν χωρεί όταν η απόφασις είναι αθωωτική, διότι η άρνησις της ενοχής επί τη βασική πράξει, περιλαμβάνει και οιανδήποτε βαρύτεραν μορφή αυτής, έστω και μετά την απόφασιν προκύψασαν”

ii. Πότε Συντρέχει ταυτότητα πράξεως κατά τη Νομολογία:

a. Μη συμπερίληψη επιβαρυντικών περιστάσεων:

Σύμφωνα με την άποψη που κρατεί, και αποτυπώνεται σε αρκετές αποφάσεις¹⁶, η μη συμπερίληψη στην ποινική δίωξη ή καταδίκη/αθώωση για ένα έγκλημα μίας καθ’υπόθεσιν συντρεχούσης επιβαρυντικής περιστάσεως, δεν κωλύει την παραγωγή δεδικασμένου και ως προς αυτήν. Έτσι, κωλύεται η διενέργεια νέας δίωξης και η καταδίκη ως προς αυτήν λόγω δεδικασμένου.

Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει και το Συμβούλιο ΑΠ με την 858/2004 απόφαση του, εντάσσοντας την παραδοχή συνδρομής επιβαρυντικής περιστάσεως στο πλαίσιο της επιτρεπτής μεταβολής κατηγορίας. Αυτό συνεπάγεται εξ’αντιδιαστολής, σύμφωνα και με τα προλεχθέντα ότι η

¹⁶ Συμβ.Εφ.Πατρ 82/1992 ΝΟΒ (40/1992), Συμβ.Πλημ.Χίου 126/2008, ΠοινΔικ 2010, σελ.546, ΣυμβΕφΚερκ 92/2013, ΠΧ ΞΕ, σελ.56

παράλειψη του δικαστηρίου να ερευνησει την τυχόν συνδρομή επιβαρυντικής περιστάσεως, δεν εμποδίζει την παραγωγή δεδικασμένου και ως προς αυτήν, συνεπώς τυχόν νέα δίωξη κατά του ιδίου προσώπου, για την ίδια πράξη με την προσθήκη της επιβαρυντικής περιστάσεως προσκρούει στον σκόπελο της ταυτότητας πράξεως.

b. Διαφορετικός τρόπος Συμμετοχής στο έγκλημα:

Ομοίως, η εναλλαγή των τρόπων συμμετοχής του κατηγορουμένου στο ίδιο έγκλημα εμπίπτει εντός των ορίων επιτρεπτής μεταβολής κατηγορίας¹⁷, ανήκοντας στις υποχρεώσεις διερεύνησης των δικαιοδοτικών οργάνων.

Έτσι κρίνει και η ΑΠ 101/2002, σύμφωνα με την οποία:

“{...}μεταβολή της κατηγορίας, που δίνει λόγο σε αναίρεση κατά απόφασης, με βάση το άρθρο 510 παρ. 1Α, σε συνδυασμό με το άρθρο 171 παρ. 1β ΚΠΔ, για απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, υπάρχει, όταν η πράξη, για την οποία καταδικάσθηκε ο κατηγορούμενος, είναι τελείως διαφορετική από εκείνη, για την οποία παραπέμφθηκε σε δίκη, κατά τόπο, χρόνο και ιστορικές περιστάσεις, συνιστώσα, έτσι, έγκλημα αντικειμενικά διάφορο, πράγμα, που δεν συμβαίνει, όταν παραλάσσεται ο τρόπος συμμετοχής κάποιου στο έγκλημα, καθώς όταν εκείνος, που εισήχθη σε δίκη, ως αυτουργός, ή συναυτουργός, καταδικάζεται ως άμεσος, ή απλός, συνεργός.”

Σε περίπτωση λοιπόν που δεν εξεταστεί κάποιος από τους πιθανούς τρόπους συμμετοχής στο έγκλημα και εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση, αποκλείεται λόγω δεδικασμένου η επανέναρξη νέας ποινικής διαδικασίας σε βάρος του ιδίου προσώπου, για την ίδια πράξη, με διαφορετικό τρόπο συμμετοχής αυτή τη φορά, αφού το δικαστήριο κρίνει το ιστορικό γεγονός υφ’ όλες τις πιθανές του εκφάνσεις.

c. Διαφορετικής μορφής Υπαιτιότητα:

Η εναλλαγή της υπαιτιότητας του κατηγορουμένου εντάσσεται ομοίως στο πλαίσιο επιτρεπτής μεταβολής κατηγορίας. Έτσι το δικάζον δικαστήριο, οφείλει να ερευνησει όλες τις πιθανές μορφές υπαιτιότητας. Η κρίση ως προς μία εξ αυτών παράγει δεδικασμένο και ως προς τις μη κριθείσες, και εμποδίζει

¹⁷ Βλ. και Συμβ. ΑΠ 2273/2005 ΠΛογ 2005 σελ.2047

νέα δίωξη και καταδίκη για άλλης μορφής υπαιτιότητα στο έγκλημα. Έτσι η αμετάκλητη αθώωση για ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, παράγει δεδικασμένο κωλύοντας νέα δίωξη και καταδίκη για ανθρωποκτονία εξ' αμελείας.

d. Κρίση για ολοκληρωμένο έγκλημα ή εν αποστείρα

Τέλος, το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η αξιόποινος πράξη, για την οποία διώκεται ή δικάζεται ο κατηγορούμενος, ήτοι το αν βρίσκεται στο στάδιο της απόπειρας ή αν είναι τετελεσμένο το έγκλημα, εμπίπτει εντός του πλαισίου επιτρεπτής μεταβολής κατηγορίας¹⁸. Έτσι, το συμβούλιο/δικαστήριο οφείλει να εξετάσει και να παραπέμψει/καταδικάσει τον κατηγορούμενο για προσηκόν στάδιο στο οποίο ευρίσκεται η αξιόποινος πράξη. Τυχόν καταδίκη για απόπειρα, δεσμεύει με το δεδικασμένο της, και συνιστά εμπόδιο στην εκ νέου δίωξη και καταδίκη για τετελεσμένο έγκλημα.

Εξαιρέση αποτελεί βέβαια, όπως έχει ανωτέρω καταδειχθεί, η περίπτωση όπου μετά την αμετάκλητο καταδίκη, προέκυψαν πραγματικά περιστατικά τα οποία ήταν ανύπαρκτα κατά τον χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης. Για την περίπτωση αυτή βλέπε ανωτέρω.

4. Ταυτότητα δικονομικής πράξης και Δεδικασμένο σε ιδιαίτερες περιπτώσεις

I. Επί Συρροής εγκλημάτων ή νόμων:

i. Η έκταση του δεδικασμένου στην περίπτωση της κατ'ιδέαν συρροής:

Το κατ'εξοχήν πεδίο, στο οποίο εξετάζεται το αντικείμενο της ποινικής δίκης και η έκταση που λαμβάνει αυτό στο δεδικασμένο, στο οποίο έχουν διατυπωθεί απόψεις αποκλίνουσες μεταξύ τους, είναι αυτό της κατ'ιδέαν συρροής.

Όταν με μία πράξη, τελούνται πλείονα εγκλήματα.

Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου για διάφορους λόγους, κατά τη διεξαγωγή δίκης ως προς ένα από τα πλείονα αυτά εγκλήματα, παραλείπεται η ενασχόληση του

¹⁸ ΑΠ 1998/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

δικαστηρίου με τα λοιπά, είτε λόγω αβλεψίας των δικαιοδοτικών οργάνων, είτε λόγω ελλιπούς διερεύνησης των λοιπών αξιοποιώνων πράξεων, και των αποτελεσμάτων αυτής στον φυσικό κόσμο, είτε λόγω μη παραγωγής του συγκεκριμένου εγκληματικού αποτελέσματος έως το χρονικό σημείο διεξαγωγής της ποινικής δίκης ή μη ανακάλυψης αυτού έως τότε κ.α.. Το ζήτημα που τίθεται στις ως άνω περιπτώσεις είναι το εξής: η διενέργεια της ποινικής δίκης και η έκδοση αμετακλήτου αποφάσεως ως προς ένα έγκλημα που συνιστά ένα εκ των πλειόνων εκφάνσεων της ίδιας εγκληματικής συμπεριφοράς, κωλύει την επανέναρξη και διεξαγωγή νέας δίκης ως προς το άλλο, έγκλημα;

Επί του ερωτήματος αυτού έχουν διατυπωθεί αντίρροπες απόψεις, τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία, έως ότου παγιώθηκε η νομολογία με απόφαση της Ολομελείας ΑΠ.

Η κύρια προβληματική του νομικού αυτού ζητήματος εντοπίζεται στην διαπίστωση μίας εκ των δυσχερεστέρων ως προς την εξεύρεση προϋποθέσεων του δεδικασμένου, η οποία έχει εξετασθεί ανωτέρω, της “Ταυτότητας Πράξεως”. Η απάντηση στο πότε πρόκειται για την ίδια πράξη, με αποτέλεσμα την κάλυψή της από το δεδικασμένο και πότε όχι δεν είναι μονοσήμαντη.

Κατά την άποψη του Χωραφά, η κρίση ως προς ένα εκ των συρρέοντων εγκλημάτων παράγει δεδικασμένο ως προς τα λοιπά εγκλήματα που τελέσθηκαν με την ίδια πράξη (κατ’ ιδέαν συρρέοντα), κωλύοντας την επανέναρξη ποινικής διαδικασίας για την δίωξη και τιμώρηση των λοιπών εγκληματικών εκφάνσεων την ίδιας συμπεριφοράς. Κατ’αυτόν ως “πράξη” λαμβάνεται υπόψη το ιστορικό γεγονός, η συμπεριφορά, όποια νομική σημασία λαμβάνει ή μπορεί αυτή να λάβει. Ως εκ τούτου υφίσταται “ταυτότητα πράξεως” οδηγούσα σε παραγωγή δεσμευτικού δεδικασμένου, όταν άγεται προς κρίση η ίδια συμπεριφορά (ενέργεια/παράλειψη) λαμβάνουσα διαφορετικό νομικό χαρακτηρισμό, ακόμη και όταν αυτή σχετίζεται με την τέλεση (και) άλλων εγκλημάτων.

Επί παραδείγματι η καταδίκη για βαριά σωματική βλάβη διά πυροβολισμού, κωλύει την έναρξη νέας ποινικής δίωξης για φθορά ξένης ιδιοκτησίας προερχόμενη εκ του ιδίου πυροβολισμού.

Εξαίρεση στην θέση αυτή διατυπώνει ο ίδιος, μόνον στην περίπτωση που το δικαστήριο που έκρινε ένα εκ των πλειόνων αληθώς κατ'ιδέαν συρρέοντων εγκλημάτων, κωλύετο νομικώς, όπως εξετάσει τα λοιπά συρρέοντα εγκλήματα, όπως υφίσταται επί αναρμοδιότητος αυτού.

Την άποψη του Χωραφά συμμερίζεται σε μεγάλο βαθμό και ο Ανδρουλάκης¹⁹, κρίνοντας επίσης, ότι η κρίση επί ενός αληθώς κατ'ιδέαν συρρέοντος εγκλήματος παράγει δεσμευτικό δεδικασμένο και για τα λοιπά συρρέοντα εγκλήματα. Ο ίδιος ωστόσο διαφοροποιείται όσον αφορά στην εξαίρεση που δέχεται ο Χωραφάς, αφού κρίνει ότι η αναρμοδιότητα του αρχικώς δικάσαντος ένα εκ των κατ'ιδέαν συρρέοντων εγκλημάτων δεν αποτελεί επαρκή λόγο για τη μη παραγωγή δεδικασμένου ως προς τα λοιπά εγκλήματα, στο μέτρο που εν πάση περιπτώσει υπήρχε η δυνατότητα του δικαστηρίου αυτού, όπως παραπέμψει την εκδίκαση της υποθέσεως στο καθ'ύλην αρμόδιο και για το άλλο έγκλημα.

Οι απόψεις αυτές σε ένα μεγάλο βαθμό ερευνώντας την πράξη μόνο στο επίπεδο της συμπεριφοράς, χωρίς τη λήψη υπόψη του εκάστοτε προκληθέντος εξ'αυτής αποτελέσματος, ταυτίζουν την δικονομική πράξη με την εξωτερική συμπεριφορά, ως ιστορικό γεγονός. Για τον λόγο αυτό θεωρούν ότι, όταν εξετάζεται και κρίνεται ένα ιστορικό γεγονός, παράγεται δεδικασμένο ως προς όλες τις πιθανές εκφάνσεις αυτού και τα τυχόν επελθόντα αποτελέσματα, που συνιστούν δυνητικά και έτερα εγκλήματα, κωλύοντας νέα ποινική διαδικασία για τη διερεύνηση νέων τυχόν εγκλημάτων απορρέοντων εκ της ίδιας συμπεριφοράς.

Ο Ανδρουλάκης διαφωνεί με τη θέση Χωραφά αναφορικά με το αν το νομικό κώλυμα του δικάζοντος δικαστηρίου συνιστά στοιχείο εμποδίζον την παραγωγή δεδικασμένου και κατά συνέπεια κωλύον την δίωξη των λοιπών κατ'ιδέαν συρρέοντων εγκλημάτων. Κατ'αυτόν, το δικαστήριο προτού κρίνει εαυτόν αναρμόδιο, δύναται και οφείλει να εξετάσει κάθε έκφανση της εγκληματικής συμπεριφοράς, και εν πάση περιπτώσει, δύναται εφόσον κρίνει εαυτόν αναρμόδιο, να παραπέμψει την υπόθεση προς εκδίκαση στο καθ'ύλην αρμόδιο δικαστήριο. Για τον Ανδρουλάκη ωστόσο, θέτοντας ο ίδιος άλλη εξαίρεση, οι αποφάσεις των Πταισματοδικείων δεν είναι ικανές προς

¹⁹ Ν.Ανδρουλάκης, Περί Συρροής Εγκλημάτων Β', σελ.252 επ.

παραγωγή δεδικασμένου, λόγω του περιορισμένου κατά τον ίδιο εύρους διαγνωστικής ικανότητας αυτών.

Η θεώρηση αυτή των ανωτέρω θεωρητικών, μολονότι συνεισφέρει στην ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου, καθώς ο κατηγορούμενος και καταδικασθείς ή αθωωθείς για μία πράξη του, μπορεί βασίμως να προσδοκεί τη μη ενασχόληση των κρατικών οργάνων με την αυτή εγκληματική συμπεριφορά του, δημιουργεί σημαντικό κίνδυνο ατιμωρησίας ως προς πτυχές της εγκληματικής συμπεριφοράς, συνιστώσες αυτοτελή εγκλήματα, και οι οποίες για διαφόρους λόγους δεν κατέστησαν δυνατό να εκδικαστούν με την αρχική ποινική διαδικασία. Τίθεται λοιπόν ζήτημα σύγκρουσης των δύο θεμελιωδών αρχών της ασφάλειας δικαίου και αυτής της ουσιαστικής δικαιοσύνης.

Στη σύγκρουση αυτή διαφορετική λύση δίδει ο Μπουρόπουλος²⁰, του οποίου και η θέση επεκράτησε μεταγενέστερα και στην νομολογία. Κατ'αυτόν, το δεδικασμένο εξαντλεί την δεσμευτικότητα του μόνον επί της εκδικασθείσης αξιοποιήσιμης πράξεως και δεν κωλύει νέα ποινική δίωξη για άλλη κατ'ιδέαν συρρέουσα και μη κριθείσα αξιόποινη πράξη. Εξαίρεση εντοπίζει ο ίδιος, και παραγωγή κωλύματος δεδικασμένου, στην περίπτωση που εκ της ίδιας συμπεριφοράς παρήχθισαν αποτελέσματα χωρίς αυτοτελή υλική υπόσταση, προσβάλλοντα διαφορετικά μεν έννομα αγαθά, τα οποία ωστόσο είναι νομικώς ή φυσικώς μη διαχωρίσιμα. Τέτοια περίπτωση συντρέχει είτε όταν η ίδια πράξη δύναται να υπαχθεί στην αντικειμενική υποσταση πλειόνων εγκλημάτων (π.χ. σχέση ψευδούς καταμήνυσης - συκοφαντικής δυσφήμισης), είτε όταν τα πραγματικά περιστατικά του μη κριθέντος εγκλήματος εμπεριέχονταν έστω και "αφηγηματικώς" στην εισαχθείσα σε δίκη κατηγορία αφορούσα το έτερο κατ'ιδέαν συρρέον έγκλημα, επί παραδείγματι, ο αθωωθείς για το έγκλημα του βιασμού, δεν δύναται να υποβληθεί εκ νέου σε ποινική διαδικασία υπό την κατηγορία της προσβολής γενετήσιας αξιοπρέπειας, αφού τα πραγματικά περιστατικά, τα συνιστώντα το δεύτερο αυτό έγκλημα εμπεριέχονται έστω και αφηγηματικώς στην κατηγορία, για την οποία δικάσθηκε ο δράστης, και το δικαστήριο όφειλε να εξετάσει στην πρώτη αυτή δίκη, την περίπτωση συνδρομής του ετέρου εγκλήματος.

²⁰ Α.Μπουρόπουλος, Το ποινικόν δεδικασμένον, Άρθρον 57, ΠΧ ΣΤ', σελ.273 επ.

Ο Μπουρόπουλος καταλήγει στο αντίθετο από τους πρώτους δύο συμπεράσματα αναφορικά με την έκταση του δεδικασμένου στο αληθώς κατ'ιδέαν συρρεόν έγκλημα, εκκινώντας από διαφορετική αφετηρία. Η θέση του ως προς το πότε συντρέχει ταυτότητα δικονομικής πράξεως, διαφέρει.

Κατά τον ίδιο:

“Ταυτότητα υπάρχει όταν αντικείμενο νέας διώξεως συνιστά η αυτή αξιόποινος πράξη, αντιλαμβανόμενος αυτή ως ιστορικό γεγονός κρινόμενο στο σύνολο του, εκ των συνθηκών χρόνου και τόπου, εκ τη ενέργειας ή παραλείψεως που έλαβε χώρα αλλά και εκ της μεταβολής που έχει επιφέρει αυτή στον εξωτερικό κόσμο, δηλαδή από το αξιόποινο αποτέλεσμα που η συμπεριφορά αυτή έχει επιφέρει, είτε αυτό είναι άμεσα συνδεδεμένο με τη συμπεριφορά μη διαχωριζόμενο από αυτή (έγκλημα συμπεριφοράς), είτε επακολουθεί αυτής (έγκλημα αποτελέσματος)”.

Η τελευταία αυτή προϋπόθεση, της ταυτότητας του αποτελέσματος ως στοιχείο διερευνώμενο για τη διάγνωση ταυτότητας δικονομικής πράξεως είναι αυτή στην οποία διαφοροποιείται ο Μπουρόπουλος από τους προηγούμενους θεωρητικούς. Για αυτόν, δεν αρκεί μόνο η διαπίστωση του ταυτώσημου της συμπεριφοράς (ενέργειας ή παράλειψης) αλλά επιπροσθέτως απαιτείται να έχει κριθεί και το ίδιο επελθόν εγκληματικό αποτέλεσμα, όντας κατ'αυτόν αδιάφορος ο λόγος για τον οποίο δεν κατέστη δυνατή η κρίση των περισσοτέρων αποτελεσμάτων, συνιστώντα πλείονα αυτοτελή εγκλήματα, κατά τη διενέργεια της αρχικής δίκης.

Ο Αντεισαγγελέας ΑΠ, Κόλλιας²¹, σε αγόρευση του ήδη το 1955, επί της αποφάσεως 69/1955 ΑΠ, είχε υποστηρίξει θέση αντίστοιχη με του Μπουρόπουλου, όντας μάλιστα ο πρώτος ο οποίος προέβη σε σχηματοποίηση της περιπτώσεως όπου κατ'εξαίρεση παράγεται δεδικασμένο κωλύον νέα δίωξη, εκ της κρίσεως ενός εκ των αληθώς κατ'ιδέαν συρρεόντων εγκλημάτων για τα λοιπά. Κατ'αυτόν όταν η μία πράξη έχει επιφέρει πλείονα νομικά αποτελέσματα, δυναμένων να στοιχειοθετηθούν πλειόνων εγκλημάτων, η κρίση ως προς ένα εξ'αυτών παράγει δεδικασμένο, κωλύοντας την ποινική δίωξη άλλου εγκλήματος, το οποίο συνιστά διαφορετικό νομικό αποτέλεσμα της ήδη κριθείσης συμπεριφοράς. Αντιθέτως όταν η κριθείσα πράξη παράγει

²¹ ΑΠ 69/1955, Εισαγγ.αγορ.Αντεισαγγ.ΑΠ Κ.Κόλλια, ΠΧ Ε' σελ.231 επ.

πλείονα φυσικά αποτελέσματα, και συνακολούθως πλείονα εγκλήματα, όπως συμβαίνει κατ'εξοχήν στην περίπτωση όπου με μία πράξη προσβάλλονται τα έννομα αγαθά πλειόνων προσώπων, τότε η κρίση ως προς ένα εξ'αυτών δεν κωλύει τη δίωξη και καταδίκη σε μεταγενέστερο στάδιο για κάποιο από τα λοιπά εγκλήματα.

Η λύση στην θεωρητική αυτή διαμάχη, εδόθη εν τέλει με απόφαση της Ολομελείας του ΑΠ, την 1110/1982²², η οποία όπως έχει ήδη αναφερθεί, συνιστά απόφαση σταθμό, για δύο ζητήματα. Αφενός, για την οριοθέτηση της έννοιας της “ταυτότητος πράξεως” στο δεδικασμένο, και αφετέρου, για την οριοθέτηση της έκτασης του δεδικασμένου στην περίπτωση αληθούς κατ'ιδέαν συρροής.

Η απόφαση αυτή όπως θα καταδειχθεί κατωτέρω ακολούθησε πιστά την θέση που είχε διατυπώσει ο Μπουρόπουλος, αναφορικά με τα ως άνω ζητήματα, και όπως φαίνεται από σύγχρονες αυτής αποφάσεις του ακυρωτικού, έχει καταστεί απολύτως κρατούσα, μη υπάρχουσών αποφάσεων, αφισταμένων των παραδοχών αυτής.

Η απόφαση αυτή εκλήθη να απαντήσει το ερώτημα, αν η κρίση του Πταισματοδικείου Ηρακλείου, το οποίο αθώωσε την κατηγορούμενη για το αδίκημα του τότε ισχύοντος αρθρ.483 ΠΚ (Παραλείψεις σχετικές με τη φύλαξη πηγαδιών κλπ.), παράγει δεδικασμένο, εμποδίζον την εκκίνηση νέας δίωξης και καταδίκη για το έγκλημα της ανθρωποκτονίας εξ' αμελείας, τελεσθέν, με την ίδια πράξη, η οποία κατά την προγενέστερη κατηγορία, αληθών υποτιθεμένων των πραγματικών περιστατικών οδηγούσε σε πλήρωση της ειδικής υποστάσεως του αρθρ.438 ΠΚ.

Ο ΑΠ, ακολουθώντας αρχικώς την θέση Μπουρόπουλου ως προς το πότε συντρέχει ταυτότητα πράξεως, καταλήγει στο να αντιμετωπίζει την πράξη ως ιστορικό γεγονός, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο αυτού, ήτοι όχι μόνον την ενέργεια ή παράλειψη, αλλά και την επελθούσα εξ' αυτών μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο, το αξιόποιο αποτέλεσμα, είτε αυτό συνάπτεται άμεσα με τη συμπεριφορά (έγκλημα συμπεριφοράς), είτε επακολουθεί αυτής (έγκλημα αποτελέσματος).

²² ΑΠ 1110/1982, ΠΧ ΛΓ', σελ.379-380 και Αγόρ.Αντιεισαγ.ΑΠ Φαφούτη επ'αυτής, σελ.844-846

Με την παραδοχή αυτή, προχωράει στην εξέταση του ζητήματος ενόψει της κατ'ιδέαν συρροής εγκλημάτων. Κρίνει λοιπόν ότι επί αληθούς κατ'ιδέαν συρροής, οπότε με την ίδια ενέργεια ή παράλειψη του δράστη τελούνται πλείονα εγκλήματα, το δεδικασμένο εξαντλείται στην αξιόποινο πράξη για την οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη, και δεν εμποδίζεται η έναρξη νέας διώξεως για την κατ'ιδέαν συρρέουσα και μη κριθείσα αξιόποινο πράξη, ακόμα και στην περίπτωση που ένα εκ των πλειόνων στοιχείων της απετέλεσε στοιχείο του ήδη κριθέντος εγκλήματος. Δεν υφίσταται ταυτότητα πράξεως μεταξύ των αξιολογίων πράξεων αυτών, κατά το δικαστήριο.

Μάλιστα, κατά την θέση που διατύπωσε στην αγόρευση του επί της εν θέματι υποθέσεως ο Αντεισαγ.ΑΠ Φαφούτης, είναι αδιάφορος ο λόγος για τον οποίο δεν εκδικάστηκαν συγχρόνως τα πλείονα συρρέοντα κατ'ιδέαν εγκλήματα, είτε αυτός συνίσταται σε νομικό κώλυμα, όπως ενδεικτικά η αναρμοδιότητα του δικάζοντος δικαστηρίου ως προς το έτερο συρρέον έγκλημα, είτε στη μη κίνηση ποινικής διώξεως εξ' αρχής ως προς τα λοιπά εγκλήματα.

Έτσι εν προκειμένω, δεν εμποδίζεται λόγω δεδικασμένου η νέα δίωξη και καταδίκη για την ανθρωποκτονία, μολονότι είχε προηγηθεί αθωωτική απόφαση για το έγκλημα του αρθρ. 438 ΠΚ, αφού η αξιόποινος πράξη της ανθρωποκτονίας έχει αυτοτελή υλική υπόσταση και παράγει έτερο, ίδιον αποτέλεσμα, μη αποτελούσης μετά της πρώτης, το αυτό ιστορικό γεγονός στο σύνολό του.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι η Ολομέλεια με την απόφασή της αυτή για τον προσδιορισμό της συνδρομής ταυτότητας πράξεως, εξετάζει τόσο την συμπεριφορά (ενέργεια ή παράλειψη) όσο και το επελθόν αποτέλεσμα. Η θέση αυτή του ΑΠ, είναι όπως έχει ήδη πολλάκις αναφερθεί αρκετά στενή, περιορίζουσα σημαντικά την έκταση που καταλαμβάνει το παραχθέν δεδικασμένο.

Η θέση αυτή δρα σαφώς προς όφελος της απονομής ουσιαστικής δικαιοσύνης, πλήττοντας ωστόσο την ασφάλεια δικαίου, και θέτοντας εν κινδύνω τα δικαιώματα του κατηγορουμένου και ήδη αθωωθέντος ή καταδικασθέντος.

Αποτελεί ωστόσο δείγμα των προτεραιοτήτων που θέτουν τα δικαιοδοτικά όργανα όταν τίθεται ενώπιόν τους η σύγκρουση των ως άνω αρχών.

Η διατήρηση ωστόσο της θέσης αυτής της νομολογίας του ακυρωτικού, ακόμη μέχρι και σήμερα, δεν μπορεί παρά να αποτελεί σαφή ένδειξη ότι οι

αξιολογήσεις αυτές έχουν παραμείνει σχετικά αμετάβλητες παρά την πάροδο του χρόνου.

Πληθώρα αποφάσεων όπως ενδεικτικά η ΑΠ 887/2020²³, επιβεβαιώνουν και επικαιροποιούν τη θέση ότι:

“Στην περίπτωση της αληθινής κατ’ ιδέα συρροής, οπότε με την ίδια ενέργεια ή παράλειψη του δράστη, τελούνται περισσότερα εγκλήματα το δεδικασμένο ή η εκκρεμοδικία εξαντλείται στην αξιολογητή πράξη, για την οποία ασκήθηκε η ποινική δίωξη και δεν κωλύεται νέα ποινική δίωξη για την άλλη πράξη, που συρρέει κατ’ ιδέα με την πρώτη και δεν έχει κριθεί”

Ιδιαίτερης μνείας χρήζει η απόφαση ΑΠ 1406/1998²⁴, η οποία πραγματεύεται περίπτωση αληθούς κατ’ ιδέαν συρροής, μεταξύ των εγκλημάτων της παραβίασης σήματος STOP, και της σωματικής βλάβης από αμέλεια.

Με την εν προκειμένω απόφαση του, ο ΑΠ έκρινε ότι δεν παράγει δεδικασμένο η αθώωση για την πρώτη πράξη ως προς τη δεύτερη, με την επιπρόσθετη παραδοχή μάλιστα, ότι στη δεύτερη απόφαση το δικαστήριο δεν κωλύεται ούτε ως προς το να εκλάβει ως στοιχείο της αμέλειας του κατηγορουμένου την πράξη για την οποία είχε με την προγενέστερη απόφαση αθωωθεί. Η κάθε πράξη είναι αυτοτελής και περιστατικά αμετακλήτως κριθέντα κρίνονται ελευθέρως από το μεταγενεστέρως, ενόψει της έτερης συρρέουσας πράξης, επιληφθέν δικαστήριο.

Ο Λίβος σχολιάζει επ’ αυτού ότι “προκαλεί προβληματισμό η εν λόγω άποψη, δεδομένου ότι επιτρέπει να κριθεί το ουσιαστικό έγκλημα χωρίς το κώλυμα του δεδικασμένου, μολονότι για την ενέργεια ή παράλειψη που προκαλεί το τυποποιούμενο στην αντικειμενική του υπόσταση αποτέλεσμα υφίσταται ήδη αμετάκλητη καταδικαστική ή αθωωτική απόφαση”

Ωστόσο ο ίδιος, καταλήγει στη θέση ότι εν προκειμένω είναι δικαιοκρατικώς ανεκτό, να γίνεται αυτό, καθώς η πράξη που τυποποιείται στο εξ’ αμελείας έγκλημα αποτελέσματος είναι διαφορετική από αυτή της πταισματικής παραβάσεως.

Η διαφορά τους έγκειται σε αυτό που επιβάλλει την εκάστοτε φορά ο πρωτεύων κανόνας, όπου στην περίπτωση της πταισματικής παραβάσεως είναι αποκλειστικά η συμμόρφωση με το περιεχόμενο αυτού (τήρηση STOP),

²³ ΑΠ 887/2020, ΠΧ ΟΑ’ σελ.25

Βλ. επίσης ΑΠ 180/2018, ΠΧ ΕΘ’ σελ.444, ΑΠ 1590/2017, ΠραξΛογΠΔ 2018, σελ.544, κ.α.

²⁴ ΑΠ 1406/1998, ΠΧ ΜΘ’ σελ.893επ., με σχολιασμό και παρατηρήσεις Ν.Λίβου

χωρίς να εξετάζεται ή να υποχρεούνται το δικαστήριο να εξετάσει για τη συνδρομή της παραβίασεως του οιαδήποτε περαιτέρω προϋπόθεση όπως η συνδρομή κινδύνου ή η επέλευση κάποιου αποτελέσματος. Αντιθέτως, για τη διαπίστωση της συνδρομής του εξ'αμελείας εγκλήματος αποτελέσματος, το δικαστήριο οφείλει να εξετάσει περαιτέρω στοιχεία όπως η προσφορότητα της συμπεριφοράς αυτής για την τρώση του συγκεκριμένου εννόμου αγαθού, η αιτιότητα της ως προς αυτήν καθώς και η πρόβλεψη επέλευσης του αποτελέσματος και ελπίδα ότι αυτό δεν θα επέλθει στο πρόσωπο του δράστη. Όλες αυτές οι πρόσθετες προϋποθέσεις δεν εξετάζονται από το αρχικώς δικάσαν την πταισματική παράβαση δικαστήριο, γεγονός το οποίο δικαιολογεί κατά τον Λίβο την διαφορετική αντιμετώπιση των δύο εγκλημάτων, όσον αφορά στην επίδραση του δεδικασμένου της μίας στην άλλη, και καθιστά ορθή την θέση του ΑΠ, ο οποίος δέχεται την μη συνδρομή δεδικασμένου εκ της κρίσεως της μίας αξιοποιήσιμης πράξεως ως προς την άλλη.

Όσον αφορά στην παραδοχή με τη δεύτερη απόφαση ότι η αμελής συμπεριφορά η οποία οδήγησε στην τέλεση του εξ' αμελείας εγκλήματος αποτελέσματος συνίστατο στην πράξη για την οποία είχε αμετακλήτως με την προγενέστερη απόφαση αθωωθεί η κατηγορούμενος, ο Παρασκευόπουλος²⁵ διατυπώνει τη θέση ότι το ποινικό δικαστήριο δεν έχει ως αυτοτελές έργο του την διαπίστωση της συνδρομής ή μη πραγματικών περιστατικών. Αυτό έχει ως συνέπεια ότι δεν εμποδίζεται ο δικαστικός επανέλεγχος του ίδιου ιστορικού γεγονότος, στο πλαίσιο νέας δίκης όταν αυτό σε συνδυασμό με ένα διαφορετικό αποτέλεσμα συγκροτεί μία άλλη πράξη.

Αυτό δέχεται και με μεταγενέστερη απόφαση του ο ΑΠ, την 1283/2011²⁶, όπου σε αντίστοιχη υπόθεση αθώωσης για παραβίαση STOP, ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε για σωματική βλάβη εξ' αμελείας, γενομένης δεκτής ως στοιχείο της αμέλειας του, η παραβίαση STOP, για την οποία είχε αμετακλήτως αθωωθεί. Το δικαστήριο εν προκειμένω απέρριψε τον αναίρετικό λόγο της παραβίασης δεδικασμένου, κρίνοντας ότι η νεώτερη καταδίκη του αφορά διαφορετική πράξη, κατ'ιδέαν συρρέουσας, μη

²⁵ Ν.Παρασκευόπουλος, Δεδικασμένο σε περίπτωση κατ' ιδέαν συρροή, ΠΧ ΛΓ', σελ.653 επ.

²⁶ ΑΠ 1283/2011, ΠΧ ΕΒ' σελ.432

συντρεχούσης παραβίασεως του δεδικασμένου της προγενέστερης αθωωτικής αποφάσεως.

Η θέση αυτή της θεωρίας και της νομολογίας στηρίζεται στην παραδοχή ότι μόνον εκ του διατακτικού της αποφάσεως παράγεται δεδικασμένο, και όχι εκ των αναφερομένων στο αιτιολογικό/σκεπτικό της.

Υφίστανται ωστόσο αποφάσεις οι οποίες δεν τάσσονται απόλυτα υπέρ της ως άνω θέσης. Ενδεικτικά, η ΑΠ 493/1979²⁷, ανήρεσε καταδικαστική απόφαση του Εφετείου για ανθρωποκτονία και σωματική βλάβη εξ' αμελείας, στο μέτρο που αυτή ως στοιχείο της αμέλειας του κατηγορουμένου συμπεριέλαβε και την πράξη για την οποία είχε με την προηγούμενη απόφαση αθωωθεί. Ωστόσο, επειδή η κατηγορία στηριζόταν και σε περαιτέρω αμελή συμπεριφορά του κατηγορουμένου, η ποινική δίωξη κηρύχθηκε απαράδεκτη μόνο κατά το μέρος στο οποίο στηριζόταν στην συμπεριφορά για την οποία είχε αθωωθεί ο κατηγορούμενος.

Εξετάζοντας την απόφαση αυτή, στο πλαίσιο σχολιασμού μεταγενέστερης αποφάσεως, ο Λίβος²⁸ διαπιστώνει ότι κατ' αυτήν το δεδικασμένο της προγενέστερης αθωωτικής αποφάσεως απαγορεύει την άσκηση νέας δίωξης ή συνέχιση της ήδη αρξαμένης για τα λοιπά αδικήματα, εφόσον οι εν λόγω πράξεις αποδίδονται αποκλειστικώς στην παράβαση για την οποία έχει προηγουμένως αθωωθεί ο κατηγορούμενος.

ii. Δεδικασμένο και Αληθής Πραγματική Συρροή:

Επί αληθούς πραγματικής συρροής τα πράγματα είναι απλούστερα. Ουδέποτε ετέθη αμφισβήτηση ως προς το εάν η κρίση ως προς το ένα αληθώς πραγματικώς συρρέον έγκλημα αναπτύσσει δεδικασμένο, κωλύοντας την κρίση του ετέρου.

Πλείονες πράξεις (ενέργειες ή παραλείψεις), προκαλούν πλείονα αποτελέσματα.

²⁷ ΑΠ 493/1979, ΠΧ ΚΘ', σελ.652 επ.

²⁸ Βλ. Ως άνω, ΑΠ 1406/1998

Συνεπώς δεν υφίσταται κοινό στοιχείο στο οποίο θα αδύνατο να θεμελιωθεί τυχόν ταυτότητα δικονομικής πράξεως.

Ως εκ τούτου, ουδέποτε, η κρίση επί της μίας αληθώς πραγματικώς συρρεούσης πράξεως παράγει δεδικασμένο κωλύον την δίωξη και καταδίκη για την έτερη πράξη.

Αυτό επιβεβαιώνει διαχρονικά και η νομολογία, όπως ενδεικτικά η ΑΠ 285/2020²⁹, κατά την οποία:

”Μεταξύ των εγκλημάτων της ψευδούς βεβαίωσης και της πλαστογραφίας υφίσταται αληθής και όχι φαινομένη συρροή, {...}, δεν παραβιάζεται το δεδικασμένο όταν το Δικαστήριο εκτιμά ελευθέρως και περιστατικά αμετακλήτως κριθέντα με προηγούμενη απόφαση, εφόσον αυτά δεν ταυτίζονται κατ’ αντικείμενο προς την κρινόμενη πράξη, που είναι αυτοτελής και συρρέει πραγματικά με την ήδη κριθείσα.”

iii. Δεδικασμένο Επί Φαινομένης Κατ’ιδέαν συρροής:

Στην περίπτωση της φαινομένης συρροής, δεν έχουμε συρροή εγκλημάτων, αλλά συρροή νόμων. Συγκεκριμένα, στην φαινομένη κατ’ ιδέαν συρροή,

Μία πράξη φαίνεται να πληροί την ειδική υπόσταση πλειόνων εγκλημάτων, ένα εκ των οποίων εφαρμόζεται ωστόσο, εν τέλει.

Ζήτημα αναφύεται στην περίπτωση αυτή, ως προς το εάν η διεξαγωγή δίκης, αθώωση/καταδίκη για ένα εξ’ αυτών των εγκλημάτων παράγει δεδικασμένο κωλύον τη δίωξη των υπολοίπων, τα οποία δεν εξετάστηκαν στην δίκη αυτή.

Κατά την θέση που κρατεί στη νομολογία, η κρίση του δικαστηρίου ως προς την πράξη η οποία απέκλεισε την έτερη, δεν παράγει δεδικασμένο ως προς αυτήν, συνεπώς δεν υφίσταται δικονομικό εμπόδιο ως προς την εκ νέου εκκίνηση διώξεως ή καταδίκη ως προς την αποκλειόμενη.

Έτσι έκρινε ενδεικτικά ο ΑΠ στην 930/2001³⁰, σύμφωνα με την οποία:

“το δεδικασμένο εξαντλείται στην πράξη για την οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη και η οποία εξετάστηκε και κρίθηκε κατ’ ουσίαν από το Δικαστικό Συμβούλιο ή το Δικαστήριο. Επομένως, αν το Συμβούλιο παραπέμψει τον κατηγορούμενο για την απορροφώσα πράξη ενώ για την απορροφημένη αποφανθεί ότι δεν πρέπει να γίνει κατηγορία, λόγω της απορροφήσεως της, ακολούθως δε το Δικαστήριο διαπιστώσει

²⁹ ΑΠ 285/2020, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

³⁰ ΑΠ 930/2001, ΠΧ ΝΒ’, σελ.333

έλλειψη των στοιχείων της απορροφώσης και κηρύξει για αυτήν αθώο τον κατηγορούμενο, δεν κωλύεται στη συνέχεια να εξετάσει και να κηρύξει ένοχο τον κατηγορούμενο για την απορροφηθείσα πράξη, αφού η τελευταία δεν είχε ερευνηθεί και κριθεί κατ' ουσίαν”

Η θέση αυτή της νομολογίας επικρίνεται από πλευράς της θεωρίας. Ο Τζαννετής³¹ αναφορικά με το ζήτημα αυτό επισημαίνει ότι ορθότερη θα ήταν η παραγωγή δεδικασμένου από την κρίση της αποκλείουσας διατάξεως ως προς την αποκλειόμενη, αφού κρίσιμο για την εξεύρεση της έκτασης της έκτασης του δεδικασμένου δεν είναι τι πράγματι έκρινε το δικαστήριο, αλλά τι εδύνατο και όφειλε αυτό να κρίνει. Κατά τον ίδιο επί παραδείγματι, αν εξεταζομένου του εγκλήματος της ληστείας διαπιστωθεί μη πλήρωση ενός στοιχείου της ειδικής υποστάσεως του, το δικαστήριο οφείλει να ερευνήσει τυχόν συνδρομή της ειδικής υποστάσεως του εγκλήματος της κλοπής, το οποίο εμπεριέχεται στο έγκλημα της ληστείας. Αν αυτή δεν εξεταστεί, καλύπτεται από το παραχθέν δεδικασμένο.

Κατά την νομολογία στην αντίθετη περίπτωση, κατά την οποία ερευνάται από το δικαστήριο/συμβούλιο μόνο η αποκλειόμενη διάταξη χωρίς να ερευνάται αυτή της αποκλείουσας, ομοίως δεν παράγεται δεδικασμένο ως προς τη δεύτερη, επιτρεπομένης νέα διώξεως για την αποκλείουσα διάταξη.

Έτσι σύμφωνα με την Συμβ. ΑΠ 2056/2004³², η οποία έκρινε περίπτωση μεταγενέστερης παραπομπής κατηγορουμένου για βιασμό (αποκλείουσα), ενώ είχε προηγηθεί απαλλακτικό βούλευμα για παρά φύσει ασέλγια (αποκλειόμενη/απορροφώμενη):

“Το δε Δικαστικό Συμβούλιο ή το Δικαστήριο δεν επιλαμβάνεται και δεν εξετάζει κατ' ουσίαν την πράξη που συρρέει φαινομενικώς και δεν μπορεί να εκδώσει γι' αυτήν απαλλακτικό βούλευμα ή αθωωτική απόφαση. {...}
{...} στην περίπτωση αυτή της φαινομένης κατ' ιδέαν συρροής, αν το Δικαστικό Συμβούλιο έκρινε για την απορροφημένη πράξη και κατέληξε σε απαλλακτικό αμετάκλητο βούλευμα, χωρίς όμως να ερευνήσει αν συντρέχουν τα απαιτούμενα στοιχεία της απορροφώσας πράξεως, όταν μάλιστα απειλείται αυτή με βαρύτερη ποινική κύρωση, δεν κωλύεται στην συνέχεια λόγω δεδικασμένου να ερευνήσει αυτήν την πράξη, στην οποία η πρώτη θα αποτελεί συστατικό στοιχείο αυτής, αφού στην περίπτωση αυτή, τα στοιχεία του εγκλήματος που έκρινε το αμετάκλητο βούλευμα, δεν θα συμπίπτουν με αυτά του εγκλήματος που περιέχει η κατηγορία ή το παραπεμπτικό βούλευμα για την απορροφώσα πράξη. {...}

³¹ Τζαννετής, Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, σελ.160,161 & 174,175

³² ΑΠ 2056/2004, ΠΧ ΝΕ' σελ. 738 επ.

Ομοίως κρίνει επί αντίστοιχης υποθέσεως και η ΑΠ 205/2010³³

Και σε αυτή την περίπτωση ο Τζαννετής έχει εκφράσει αντίθετη άποψη, κρίνοντας ότι εντάσσεται στο διερευνητικό καθήκον του δικαστηρίου, η διερεύνηση όλων των εγκλημάτων που έχουν πιθανόν τελεστεί με την ίδια φυσική ενέργεια. Σε περίπτωση λοιπόν παράλειψης ενασχόλησης αυτού με κάποιο εξ' αυτών, ενεργοποιείται η κυρωτική λειτουργία του δεδικασμένου, εμποδίζοντας νέα δίωξη.

iv. Δεδικασμένο επί Φαινομένης Πραγματικής Συρροής

Διάσταση των θέσεων ορισμένων θεωρητικών σε σχέση με τα κρατούντα στη νομολογία σημειώνεται στο πεδίο της φαινομένης πραγματικής συρροής.

Στην περίπτωση δηλαδή που:

Με πλείονες αυτοτελείς πράξεις προσβάλλεται το ίδιο υλικό αντικείμενο, στοιχειοθετουμένων των ειδικών υποστάσεων πλειόνων εγκλημάτων, εκ των οποίων όμως ένα μόνο τυγχάνει εφαρμογής (συντιμωρητή πρότερη ή ύστερη πράξη)

Στην περίπτωση αυτή η νομολογία διαχρονικά³⁴ δέχεται ότι η αμετάκλητη κρίση ενός από τα συρρέοντα φαινομενικώς πραγματικώς εγκλήματα κωλύει νέα δίωξη για το άλλο, αφού διαπράττεται ένα μόνο έγκλημα, ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού που θα λάβει αυτό.

Έτσι σύμφωνα με την Συμβ.ΑΠ 187/1961, η οποία ασχολείται με το ζήτημα ενόψει απαλλαγής του κατηγορουμένου για το έγκλημα της απάτης και παραπομπής του για υπεξαίρεση του ίδιου ποσού:

“{...} αν η απάτη και η υπεξαίρεσις αφορώσιν εις το αυτό υλικόν αντικείμενον εν τοιάυτη περιπτώσει (είναι) φαινομένη (η συρροή), απλώς υφίσταται μεταξύ τούτων των εγκλημάτων πραγματική συρροή. Η περίπτωση δ' αυτή διττώς δύναται να εμφανισθή, είτε α) ο δράστης υπεξαιρεί το ξένον κινητόν πράγμα, ακολούθως δε

³³ ΑΠ 205/2010, ΠΧ ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

³⁴ ΑΠ 187/1961, ΠΧ ΙΑ' σελ.462, ΑΠ 845/1979, ΠΧ Λ', σελ.65, ΕφΑΘ 224/1979, ΠΧ Λ', σελ.683, ΕφΝαυπλ 6/1984, ΠΧ ΛΔ', σελ.623

επιχειρεί πράξεις προς συγκάλυψη της υπεξαίρεσεως {...}, είτε β) οσάκις ο δράστης απέκτησε το πράγμα δι' απάτης. {...} Αμφισβητούμενον είναι μόνον αν συντρέχει περιπτώσεις μη τιμωρητής προτέρας ή μη τιμωρητής υστερας πράξεως. {...} Αν όμως η απάτη και η υπεξαίρεσις αφορώσιν εις τον αυτό υλικόν αντικείμενον εν έγκλημα διαπράττεται ώστε υφ' οιονδήποτε χαρακτηρισμό τούτου (απάτη ή υπεξαίρεσις) το έν απορροφάται υπό του ετέρου, εις τρόπον ώστε να μην ευσταθεί πλέον αυτοτελής δίωξις, δι' εκάτερον τούτων. Εκ τούτου παρέπεται ότι εάν η πράξις εχαρακτηρίσθη ως απάτη, το επί ταύτη δεδικασμένον καλύπτει και την πράξιν της υπεξαίρεσεως, ώστε εάν ο δράστης της απάτης αμετακλήτως κατεδικάσθη ή ηθωώθη ή έπαισεν η κατ' αυτού ποινική δίωξις επί τη πράξει ταύτη, να μη δύναται να υποβληθεί ούτος εις δίωξιν επί υπεξαίρεσει, αποτελούση διάφορον απλώς χαρακτηρισμόν μιάς και της αυτής αξιοποιούσης πράξεως της καλυπτούσης και την υπεξαίρεσιν, καθόσον άλλως επέρχεται παραβίασις του δεδικασμένου.

Η κρατούσα στη θεωρία γνώμη συντάσσεται με αυτή της νομολογίας, η οποία αντιμετωπίζει την περίπτωση φαινομένης πραγματικής συρροής, ως ένα ενιαίο βιοτικό συμβάν, το οποίο επιδέχεται έναν μόνο νομικό χαρακτηρισμό και μία ποινή.

Αντίθετος στη θέση αυτή είναι ο Τζαννετής³⁵, ο οποίος προτείνει την περιπτώσιολογική αντιμετώπιση του ζητήματος, με κριτήριο το είδος της αποφάσεως που εκδίδεται, ήτοι αν αυτή είναι καταδικαστική ή αθωωτική καθώς και το αν αυτή αφορά την απορροφώμενη ή την απορροφώσα διάταξη.

Έτσι κατά τον ίδιο:

- Αμετάκλητη Καταδίκη για την Απορροφώσα διάταξη --> παραγωγή δεδικασμένου για την απορροφώμενη (πχ καταδίκη για υπεξαίρεση ως προς την ύστερη συγκαλυπτική απάτη)
- Αμετάκλητη Αθώωση για την Απορροφώσα διάταξη --> ΔΕΝ παράγει δεδικασμένο ως προς την απορροφώμενη, η οποία πλέον αναβιώνει
- Αμετάκλητη Καταδίκη για την Απορροφώμενη/Απωθούμενη διάταξη --> ΔΕΝ παράγεται δεδικασμένο ως προς την απορροφώσα, (πχ καταδίκη για φθορά ξένης ιδιοκτησίας και μεταγενέστερη δίωξη για κλοπή του ίδιου αντικειμένου)

Ωστόσο, στην περίπτωση αυτήν, για να μην συντρέξει περίπτωση διπλής καταδίκης, αφού η απαξία της μίας συμπεριλαμβάνεται στην απαξία της άλλης, προτείνεται η αφαίρεση από την ποινή της απορροφώσης, της ποινής που έχει επιβληθεί για την απορροφώμενη.

³⁵ Τζαννετής, Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, σελ.177 επ.

- Αμετάκλητη Αθώωση για την Απορροφώμενη/Απωθούμενη διάταξη --> ΔΕΝ παράγεται δεδικασμένο κώλυον δίωξη της απορροφώσεως.

Π. Δεδικασμένο επί κατ' εξακολούθηση εγκλήματος

Στην περίπτωση του κατ' εξακολούθηση εγκλήματος, το οποίο συνιστά κατά τη νομολογία περίπτωση ομοειδούς πραγματικής συρροής, το δεδικασμένο από την κρίση ορισμένων εκ των μερικότερων πράξεων, εξετάζεται ενόψει δύο ζητημάτων. Αφενός αναφορικά με τις πράξεις που έχουν προηγηθεί του χρόνου της διώξεως, και αφετέρου αναφορικά με αυτές που ακολουθούν αυτής.

Όσον αφορά στις πράξεις που ακολουθούν της ποινικής διώξεως και οι οποίες θα συνιστούσαν τμήμα του κατ' εξακολούθηση εγκλήματος, γίνεται δεκτό, όπως κρίνει και ο ΑΠ με την 480/1999³⁶, ότι:

“δεν ισχύει το δεδικασμένο, οσάκις μετά την άσκηση της ποινικής διώξεως, συνεχίζεται υπό την αυτή μορφή η τέλεση άλλων επί μέρους πράξεων, επερχομένης διακοπής της συνεχείας της εγκληματικής δράσεως και επιτρεπτός ασκείται νέα ποινική δίωξη διά το μετέπειτα χρονικό διάστημα.

Συνεπώς οι πράξεις που τελούνται μετά την δίωξη δεν καταλαμβάνονται από το δεδικασμένο και δεν υφίσταται οιοδήποτε κώλυμα νέας διώξεως ως προς αυτές

Αναφορικά με τις προηγούμενες της διώξεως πράξεις, κατά την κρατούσα άποψη το δεδικασμένο περιορίζεται αποκλειστικά στις πράγματι κριθείσες πράξεις, και δεν εκτείνεται πέραν αυτών. Ως εκ τούτου, δεν υφίσταται κώλυμα ως προς τη δίωξη και καταδίκη για πράξεις μη κριθείσες, ακόμη και αν αυτές εμπίπτουν στο ήδη κριθέν χρονικό διάστημα κατά το οποίο τελέσθηκαν οι λοιπές κριθείσες.

Στην διατύπωση της θέσης αυτής προβαίνει ο ΑΠ με την 1208/2007³⁷, σύμφωνα με την οποία:

³⁶ ΑΠ 480/1999, ΠΧ Ν', σελ. 74

³⁷ ΑΠ 1208/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

“{...} επί εγκλήματος κατ’ εξακολούθηση (άρθρο 98 ΠΚ), εν όψει της αυτοτέλειας των μερικότερων πράξεων, δεδικασμένο με την παραπάνω έννοια υφίσταται, αν και εφόσον στη δικαστική κρίση υπήχθησαν όλες οι μερικότερες πράξεις του κατ’ εξακολούθηση εγκλήματος, διαφορετικά πρόκειται για μερικό δεδικασμένο, το οποίο δεν παρεμποδίζει τη δίωξη και τιμωρία άλλων μερικότερων πράξεων που δεν είχαν υποβληθεί υπό την κρίση του {...}.”

Με παρόμοια διατύπωση σε αντίστοιχη θέση προέβη και η ΑΠ 579/2000³⁸:

“{...} στο κατ’ εξακολούθηση έγκλημα, λόγω της αυτοτελείας των μερικότερων πράξεων από τις οποίες αυτό απαρτίζεται, το δεδικασμένο που αφορά μία ή περισσότερες από αυτές δεν καλύπτει και τις λοιπές, ούτε στο σύνολό του το κατ’ εξακολούθηση έγκλημα{...}.”

Επί του ζητήματος αυτού, έχουν υποστηριχτεί και διαφορετικές θέσεις στη θεωρία, οι οποίες απόψεις αποτυπώνονται σε μεμονομένες δικαστικές αποφάσεις.

Η πρώτη αποκλίνουσα άποψη³⁹, εντάσσει στο παραχθέν δεδικασμένο, κάθε μερικότερη πράξη, η οποία εμπίπτει στο κριθέν από το δικαστήριο επίμαχο χρονικό διάστημα.

Ενώ κατά μία άλλη άποψη⁴⁰, ακόμη ευρύτερη, καλύπτονται από το δεδικασμένο όλες οι μερικότερες πράξεις, οι οποίες έχουν τελεσθεί μέχρι και την άσκηση ποινικής δίωξης.

Οι απόψεις αυτές, μολονότι έχουν μεμονομένως υποστηριχθεί, και ακολουθηθεί ακόμη και από την νομολογία του ακυρωτικού μας, δεν έχουν καταστεί, καμία εκ των δύο κρατούσα, παραμένουσα η νομολογία συνεπής⁴¹ αναφορικά με την κρίση του κατ’ εξακολούθηση εγκλήματος ως ειδικής περίπτωσης ομοειδούς πραγματικής συρροής, στην οποία μορφή συρροής, η κρίση της μίας πράξης δεν κωλύει την δίωξη της άλλης.

III. Δεδικασμένο επί διαρκούς εγκλήματος

³⁸ ΑΠ 579/2000, ΠΧ Ν’, σελ.999

³⁹ Συμβ. ΑΠ 396/1964, ΠΧ ΙΕ’, σελ.97, ΑΠ 185/1952, ΠΧ Β’, σελ.301

⁴⁰ ΑΠ 128/1960, ΠΧ Ι’, σελ. 378, ΑΠ 106/1974, ΠΧ ΚΔ’, σελ.439, ΕφΑθ 652/1964, ΠΧ ΙΕ’ σελ.290

⁴¹ Τζαννετής, Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, σελ.177 επ.

Στην περίπτωση του διαρκούς εγκλήματος, του εγκλήματος στο οποίο η διατήρηση της παρανόμου καταστάσεως που προκλήθηκε από την τέλεσή του, πληροί την αυτή αντικειμενική υπόσταση με εκείνη που προκάλεσε την παραγωγή της⁴², το ζήτημα το οποίο τίθεται και σχετίζεται με την έκταση που λαμβάνει το δεδικασμένο είναι το χρονικό σημείο μέχρι το οποίο εξικνείται αυτό, και αν καταλαμβάνει την τυχόν συνέχιση τελέσεως της πράξης μέχρι και την εκδίκαση της υποθέσεως.

Επί του ζητήματος αυτού έχουν διατυπωθεί δύο απόψεις. Σύμφωνα με την πρώτη, την οποία υποστηρίζει μεταξύ πολλών και ο Μπουρόπουλος⁴³, και η οποία τυγχάνει και κρατούσα στη νομολογία⁴⁴, μετά τη γνώση από τον δράστη του διαρκούς εγκλήματος ότι κινήθηκε ποινική δίωξη σε βάρος του, επέρχεται διακοπή τέλεσης του διαρκούς εγκλήματος. Τυχόν συνέχιση από αυτόν της τελέσεως της αξιοποιήσιμης πράξεως, θεμελιώνει την τέλεση νέου εγκλήματος, αφού έχει μεσολαβήσει νέα εκδήλωση της εγκληματικής βουλήσεως του δράστη. Για το νέο αυτό αδίκημα απαιτείται νέα ποινική δίωξη⁴⁵, μη εντασσομένου στο αντικείμενο της αρχικώς εκκινηθείσης ποινικής δίκης, αφού στο αντικείμενο αυτής εμπίπτουν μόνον τα πραγματικά περιστατικά που ανάγονται σε χρόνο προγενέστερο της εγέρσεως ποινικής δίωξης.

Στην κατεύθυνση αυτή κινείται και η ΑΠ 246/1993⁴⁶, η οποία πραγματεύθηκε το εν θέματι ζήτημα ενόψει του διαρκούς εγκλήματος “εκμετάλλευσης πόρνης”, του τότε ισχύοντος αρθρ.350 ΠΚ.

Σύμφωνα με τις παραδοχές αυτής:

“{...} επί διαρκούς εγκλήματος, όπως το ανωτέρω της εκμεταλλεύσεως πόρνης, με την άσκηση της ποινικής διώξεως και περιελεύσεως αυτής σε γνώση του δράστη, επέρχεται διακοπή της συνεχίσεως τούτου ως ενιαίου, η δε περαιτέρω εξακολούθηση της εκμεταλλεύσεως της ίδιας πόρνης απ’αυτού αποτελεί νέα διακεκριμένη, πράξη για την οποία μπορεί να ασκηθεί νέα ποινική δίωξη.”

Εκ της αποφάσεως αυτής, εξάγεται το συμπέρασμα ότι ούτε από το δεδικασμένο που παράγει η πρώτη απόφαση καλύπτεται η συνέχιση του διαρκούς εγκλήματος από τον δράστη, αφού αυτό, μετά τη γνωστοποίηση σε

⁴² Χ.Μυλωνόπουλος, Γενικό Ποινικό Δίκαιο, Έκδοση 2η, Π.Ν. Σάκκουλας, σελ. 185

⁴³ Α.Μπουρόπουλος, Το Ποινικόν Δεδικασμένον, ΠΧ ΣΤ’, σελ.282-283

⁴⁴ ΑΠ 948/1987 ΠΧ ΛΖ’, σελ.791, ΑΠ 19/1972, ΠΧ ΚΒ’,σελ.303

⁴⁵ Α.Κονταξής, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, σελ. 594, ΑΠ 998/1981

⁴⁶ ΑΠ 246/1993, ΠΧ ΜΓ’, σελ.162επ.

αυτόν της ποινικής του διώξεως αποκτά αυτοτέλεια, αποκοπτόμενο από την μέχρι το σημείο αυτό αξιόποινο πράξη, η οποία και μόνο προσδιορίζει το αντικείμενο της ποινικής δίκης που θα ακολουθήσει και μοιραία και την έκταση που θα λάβει το δεδικασμένο αυτής.

Στη θεωρία έχει διατυπωθεί από αρκετούς θεωρητικούς⁴⁷, ότι η άσκηση ποινικής δίωξης και η περιέλευση αυτής εν γνώσει του κατηγορουμένου, δεν διακόπτει δικονομικώς το διαρκές έγκλημα για το οποίο κατηγορείται. Αυτό συνεπάγεται ότι στο δικαστήριο, θα κριθεί η αξιόποινος πράξη του η οποία έχει διαρκέσει μέχρι και τον χρόνο εκδίκασης της υποθέσεως, μη χωρούσης νέας, αυτοτελούς διώξεως για το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από τη γνώση του κατηγορουμένου περί της ποινικής διώξεως κατ' αυτού, και την εκδίκαση της υπόθεσής του. Διατηρείται λοιπόν αδιάσπαστη η δικονομική πράξη μέχρι και την έκδοση της πρωτοδίκου αποφάσεως επ' αυτής.

Θέση η οποία ωστόσο δεν έχει βρει αντίκρουσμα στη νομολογία.

Τέλος αναφορικά με το δεδικασμένο σε περίπτωση διαρκούς εγκλήματος, άξια αναφοράς είναι η επισήμανση του Μπουρόπουλου⁴⁸, κατά τον οποίο αν της πρώτης διώξεως ακολουθήσει αθώωση του κατηγορουμένου, τότε στην περίπτωση αυτή δεν επιτρέπεται νέα δίωξη για την συνεχιζόμενη μετά την άσκηση ποινικής δίωξης παράνομη κατάσταση.

Θέση η οποία ακολουθήθηκε και από την νομολογία.⁴⁹

5. Το Αντικείμενο της ποινικής δίκης ενόψει της προστασίας της αρχής ne bis in idem, κατά το ΕΣΔΑ

Η ΕΣΔΑ στο βασικό της κείμενο δεν εμπεριέχει διάταξη σχετική με την αρχή ne bis in idem, απαγορεύουσα την καταδίκη δεύτερη φορά για το ίδιο

⁴⁷ Δέδες Χ., Το αντικείμενο της ποινικής δίκης, 1961, σελ. 163,

Τζαννετής Α., Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, Π.Ν. Σάκκουλας, 2010, σελ.183-184
Σπινέλλης, ΠΧ ΚΒ', σελ.332

⁴⁸ Α.Μπουρόπουλος, Το Ποινικόν Δεδικασμένον, ΠΧ ΣΤ', σελ.282-283

⁴⁹ ΑΠ 166/1961, ΠΧ ΙΑ', σελ.399

αδίκημα. Η αρχή αυτή ωστόσο, κατοχυρώνεται με το Άρθρ.4 του 7ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, το οποίο στην §1, αναφέρει τα ακόλουθα:

“Κανείς δεν μπορεί να διωχθεί ή καταδικασθεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου Κράτους για μια παράβαση για την οποία ήδη αθώωθηκε ή καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με το νόμο και την ποινική δικονομία του Κράτους αυτού”.

Στο πρωτότυπο κείμενο, στα αγγλικά χρησιμοποιήθηκε ο όρος “offence”, ο οποίος αποδόθηκε στα ελληνικά ως “παράβαση”. Το ζήτημα που ανακύπτει ενόψει των όρων που χρησιμοποιήθηκαν είναι οι αμφιβολίες που ανακύπτουν αναφορικά με την ερμηνεία του όρου “offence - παράβαση”, με την οποία ερμηνεία συναρτάται άμεσα το ποιες συμπεριφορές υπάγονται υπό την έννοια αυτή. Ακόμη και το ίδιο το ΕΔΔΑ, φαίνεται από τις αποφάσεις του, ότι διακατέχεται από αμηχανία στην προσπάθεια του να ερμηνεύσει τον όρο και να θέσει σε εφαρμογή τη σχετική διάταξη.

Για να εξετασθεί η συνδρομή τυχόν παραβίασης της αρχής *ne bis in idem*, θεμελιώδης προϋπόθεση είναι η διερεύνηση του κατά πόσο υφίσταται ταυτότητα πράξεως, αφού παραβίαση της σχετικής αρχής συντρέχει όταν η δίωξη/καταδίκη κατά το ανωτέρω άρθρο αφορά “μία παράβαση”, ήτοι την ίδια για την οποία έχει ήδη προηγηθεί δίωξη ή/και καταδίκη.

Διαφαίνεται λοιπόν η κρισιμότητα του εννοιολογικού προσδιορισμού του όρου της “παραβάσεως”, ο οποίος σχετίζεται άμεσα με την θεωρία που θα ακολουθήσει το ΕΔΔΑ σχετικά με το αντικείμενο της ποινικής δίκης και την έκταση της δικονομικής πράξεως, τα οποία λειτουργούν ως “προκρίματα”, προκειμένου εν τέλει να καταστεί δυνατή η διαπίστωση της παραβίασης ή μη της αρχής *ne bis in idem*.

Το ΕΔΔΑ όπως ήδη έχει αναφερθεί δεν έχει ακολουθήσει μία σταθερή θέση ως προς τη σύλληψη της δικονομικής πράξεως, αφού μεταξύ των αποφάσεων του έχει δείξει να μεταπηδά ταχέως από γεγονοτικές αντιλήψεις αυτής σε εγκληματοπαγείς και τούμπαλιν. Με τις τελευταίες αποφάσεις του ωστόσο, φανερώνεται μία παγίωση ως προς την γεγονοτική σύλληψη της έννοιας της “παραβάσεως”, όπως θα καταδειχθεί κατωτέρω.

Η πρώτη απόφαση με την οποία το ΕΔΔΑ για πρώτη φορά τοποθετήθηκε σχετικά με το ζήτημα της ερμηνείας του όρου “παράβαση” είναι η:

I. Grandiger κατά Αυστρίας, 23.10.1995.

Σύντομο Ιστορικό:

Στην υπόθεση αυτή, ο προσφεύγων στο ΕΔΔΑ, επικαλούμενος παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*, συνιστά πρόσωπο καταδικασθέν από τα Ποινικά δικαστήρια της Αυστρίας για το έγκλημα της ανθρωποκτονίας εξ’ αμελείας, διαπιστωθείσης της ΜΗ συνδρομής της επιβαρυντικής, κατά το αρθρ.81 §2 του ΑυστρΠΚ, περίστασης της οδήγησης υπό την επήρεια μέθης.

Στη συνέχεια, ωστόσο, οι αστυνομικές αρχές της αυστρίας (διοικητική αρχή), του επέβαλαν χρηματική ποινή, για τη διοικητική παράβαση της οδήγησης υπό την επήρεια οινοπνεύματος.

Έτσι, οδηγήθηκε στην άσκηση προσφυγής ενώπιον του ΕΔΔΑ, επικαλούμενος παραβίασης της αρχής *ne bis in idem*, κρίνοντας ο ίδιος, ότι κρίθηκε δύο φορές για την ίδια πράξη, και μάλιστα με αντιφατικό μεταξύ των κρίσεων περιεχόμενο.

Κρίση ΕΔΔΑ:

Το ΕΔΔΑ, αρχικώς έθεσε σε εφαρμογή τα κριτήρια Engels, προκειμένου να εξεύρει την πραγματική φύση της κύρωσης που επεβλήθη από την αστυνομική αρχή.

Αφότου κατέληξε στο πόρισμα ότι αυτή είχε ποινικό χαρακτήρα, προχώρησε στην εξέταση του κατά πόσο συνέτρεξε περίπτωση παραβίασης της αρχής *ne bis in idem*. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό ήτο καταφατική, αφού το δικαστήριο έκρινε ότι ο προσφεύγων καταδικάστηκε και επεβλήθη σε αυτόν ποινή για συμπεριφορά για την οποία είχε ήδη κριθεί και μάλιστα αθωωθεί. Συνεπώς παρεβιάσθη η αρχή *ne bis in idem*.

Ενδιαφέρον έχει ο τρόπος με τον οποίο το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό.

Το ΕΔΔΑ, σύμφωνα με την απάντηση που έδωσε στο ως άνω ερώτημα φαίνεται να αντιμετωπίζει τη δικονομική πράξη ως “factum”, ως ένα σύνολο πραγματικών περιστατικών, χωρίς να είναι κρίσιμος ούτε ο νομικός τους χαρακτηρισμός, ούτε ο σκοπός τον οποίο εξυπηρετεί η εκάστοτε διάταξη.

Πρόκειται για μία γεγονοτική προσέγγιση της δικονομικής πράξεως αντίθετη της αντιμετώπισης αυτής ως “*crimen*”, βάσει δηλαδή μίας εγκληματοπαγούς προσεγγίσεως, η οποία θέτει ως επίκεντρο της διερεύνησης του πότε συντρέχει ταυτότητα δικονομικής πράξεως, τον εκάστοτε νομικό χαρακτηρισμό που έχει δοθεί σε αυτή, καθώς και τα προστατευόμενα από την εκάστοτε διάταξη έννομα αγαθά. Στην περίπτωση που ακολουθείτο αυτή η προσέγγιση, δεν θα είχε διαγνωσθεί παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*, αφού δεν θα πληρείτο καμία εκ των ανωτέρω προϋποθέσεων⁵⁰

Παρόλα αυτά δεν λείπουν από το σκεπτικό της αποφάσεως του, ορισμένες αντιφατικές σκέψεις, όπως η σύγκριση των συστατικών στοιχείων και των σκοπών των δύο εγκλημάτων, για τα οποία εδιώχθη ο προσφεύγων, τα οποία έκρινε διαφέροντα, σκέψεις οι οποίες θα εδύναντο να οδηγήσουν στις αντίθετες από τις ως άνω διαπιστώσεις, ελλείψει αναγνώσεως του διατακτικού της αποφάσεως.

Δύο ζητήματα τα οποία εγείρουν προβληματισμό, εν σχέσει με την εξεταζόμενη απόφαση, τα οποία ωστόσο απαντώνται μέσω των μεταγενέστερων αποφάσεων του ΕΔΔΑ είναι τα ακόλουθα.

Πρώτον, γεννά απορία αν η λύση στο αναφεύμενο ζήτημα θα ήταν η ίδια, υποτεθείσθω πως είχε προηγηθεί η κρίση της αστυνομικής αρχής περί ΜΗ συνδρομής της παραβάσεως, και στη συνέχεια ακολουθούσε δίωξη και καταδίκη του κατηγορουμένου από το ποινικό δικαστήριο για το έγκλημα της ανθρωποκτονίας εξ' αμελείας μετά της επιβαρυντικής περιστάσεως της οδήγησης υπό την επήρεια οινοπνεύματος.

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό δίδεται στην μεταγενέστερη απόφαση του ΕΔΔΑ, *Fischer v. Austria*.⁵¹, (βλ.κατωτέρω)

Δεύτερον, γεννά προβληματισμό το κατά πόσον διαδραμάτισε ρόλο στην απόφαση του ΕΔΔΑ, ως προς την παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*, το γεγονός ότι το ποινικό δικαστήριο και οι αστυνομικές αρχές κατέληξαν σε αντικρουόμενα πορίσματα. Απάντηση η οποία θα δοθεί από το ίδιο το δικαστήριο στην αμέσως επόμενη απόφαση (βλ. κατωτέρω)

⁵⁰ Απόφαση *Gradinger v. Austria*, Application no.15963/90, σκ.54-55

⁵¹ Απόφαση *Franz Fischer v. Austria*, Application no. 37950/97, σκ.28-29

Η απόφαση Gradinger v. Αυστρίας κινείται σε τροχιά αντίστοιχη με την νομολογία που έχει διατηρήσει έως και σήμερα το ΕΔΔΑ, αναφορικά με το εξεταζόμενο ζήτημα. Παρ'όλα αυτά μεσολάβησαν ορισμένες αποφάσεις οι οποίες απομακρύνθηκαν από την προσέγγιση αυτή.

Η επόμενη απόφαση, με την οποία το ΕΔΔΑ εκλήθη να ασχοληθεί εκ νέου με το ζήτημα της δικονομικής πράξεως είναι η :

Π. Oliveira κατά Ελβετίας 30.07.1998

Σύντομο ιστορικό:

Στην υπόθεση αυτή, η προσφύγουσα στο ΕΔΔΑ είχε καταδικαστεί από το Πταισματοδικείο για μη προσήκοντα έλεγχο οχήματος σε πρόστιμο και στη συνέχεια ακολούθησε καταδίκη της από δικαστήριο για σωματική βλάβη από αμέλεια, προκληθείσα από την ίδια συμπεριφορά.

Έτσι, η καταδικασθείσα προσέφυγε στο ΕΔΔΑ επικαλούμενη την παραβίαση της αρχής nbii, θεωρώντας ότι καταδικάσθηκε δις για την ίδια πράξη.

Κρίση ΕΔΔΑ:

Το ΕΔΔΑ έκρινε εν προκειμένω ότι δεν συνέτρεξε παραβίαση της αρχής nbii, κρίνοντας την υπό εξέταση περίπτωση ως τυπική περίπτωση κατ' ιδέαν συρροής⁵², όπου με μία συμπεριφορά πραγματώνονται πλείονα εγκλήματα. Στις περιπτώσεις αυτές, κατά την απόφαση, αυτή δεν συντρέχει περίπτωση παραβίασης της αρχής nbii, από τυχόν διαδοχικές ή και ταυτόχρονες αποφάσεις, κρίνουσες τα πλείονα αυτοτελή εγκλήματα, λόγω της αυτοτέλειας τους αυτής. Δεν εμοδίζεται κατά την άποψη αυτή η δίωξη του ίδιου προσώπου επί τη βάση των ιδίων πραγματικών περιστατικών, στο μέτρο που αυτά συνιστούν διαφορετικές παραβάσεις. Ορθότερο θα ήτο βέβαια κατά το ΕΔΔΑ, η κρίση των πλειόνων εγκλημάτων να γίνεται από το ίδιο δικαιοδοτικό όργανο, το αρμόδιο για τη βαρύτερη πράξη, συγχωρώντας το ωστόσο εν προκειμένω ωστόσο, λόγω της αναρμοδιότητας του πταισματοδικείου ως προς το βαρύτερο έγκλημα.

⁵² Απόφαση Oliveira v. Switzerland (84/1997/868/1080), σκ.26

Το ΕΔΔΑ με την απόφαση του αυτή, κατά τις απόψεις θεωρητικών απομακρύνθηκε από την θέση που είχε λάβει στην απόφαση Gradinger, αναφορικά με την αντιμετώπιση της δικονομικής πράξης. Μεταβαίνει από την αντίληψη που ως επίκεντρο είχε την ταυτότητα της συμπεριφοράς (factum), σε μία αντίληψη αυτής, ως crimen επικεντρούμενης στην ταυτότητα του εγκλήματος. Έτσι κρίνει πως δεν υπάρχει ζήτημα ως προς την αρχή nbi, από την δίωξη και καταδίκη για άλλο έγκλημα, εν προκειμένω της σωματικής βλάβης από αμέλεια, ως αποτέλεσμα της οδήγησης με μη προσήκοντα έλεγχο του οχήματος, έγκλημα για το οποίο είχε ήδη επιβληθεί ποινή.

Το δικαστήριο αρνείται τη μεταστροφή του αυτή ως προς την ερμηνεία του όρου “παράβαση”, και κατά συνέπεια στην έκταση που λαμβάνει η έννοια της δικονομικής πράξης, αιτιολογώντας την διαφορετική κρίση του σε ορισμένες διαφορές που εμφάνιζαν οι υποθέσεις Gradinger και Oliveira. Οι διαφορές αυτές είναι οι ακόλουθες ⁵³:

- Μη αντίφαση διαδοχικών κρίσεων (απαντώντας στο 2ο ζήτημα που ετέθη με αφορμή την προηγούμενη υπόθεση)
- Έλλειψη δικαιοδοσίας της αρχής που έκρινε το ένα έγκλημα επί του άλλου
- Μη ζημία προσφευγούσης, αφού αφηρέθη το επιβληθέν πρόστιμο για την πρώτη παράβαση από την ποινή για την σωματική βλάβη εξ αμέλειας

Ζητήματα τα οποία γεννούν προβληματισμό αναφορικά με την απόφαση αυτή:

Κατ’ αρχάς, αναφορικά με την πρώτη διαφορά που διαπίστωσε το δικαστήριο ότι συνέτρεχε μεταξύ αυτής της υποθέσεως και της υποθέσεως Gradinger, και η οποία κατά την κρίση του μεταξύ άλλων διαφορών δικαιολογούν τη διαφορετική αντιμετώπιση των δύο υποθέσεων. Η διαφορά αυτή, με βεβαιότητα δεν συνιστά επαρκή αιτιολογία αποκλεισμού της παραβίασης της αρχής nbi, αφού αφενός η τήρηση της αρχής αυτής κρίνεται ex ante και όχι

⁵³ Απόφαση Oliveira v. Switzerland (84/1997/868/1080), σκ.23

ex post⁵⁴, δηλαδή το εάν παρεβιάσθη η αρχή δεν εξαρτάται από το αποτέλεσμα της νεώτερης δικαιοδοτικής κρίσεως, και από το εάν αυτό είναι αντίθετο από αυτό της πρώτης απόφασης, και αφετέρου η αρχή *ne bis in idem* δεν απαγορεύει μόνο την πολλαπλή καταδίκη για την ίδια πράξη, αλλά και την πολλαπλή δίωξη αυτής. Συνεπώς, το αν το μεταγενεστέρως επιληφθέν δικαστήριο συνταχθεί ή όχι με την απόφαση του προηγούμενου, παραμένει ή θα έπρεπε να παραμένει αδιάφορο, στο πλαίσιο της εξέτασης του κατά πόσο παραβιάστηκε ή όχι η αρχή *ne bis in idem*.

Η δεύτερη διαφορά την οποία διαπιστώνει το δικαστήριο, είναι εξίσου ανεπαρκής ως προς τη δικαιολόγηση της μη επέκτασης του δεδικασμένου στην μεταγενέστερη απόφαση, αφού η αναρμοδιότητα του πρώτου δικαστηρίου ως προς την εκδίκαση του αδικήματος, το οποίο εκδικάστηκε στην δεύτερη, θα εδύνατο να υπερσκελιστεί, με την παραπομπή της υποθέσεως στο καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο.

Η απόφαση *Oliveira v. Ελβετίας* κινείται σε διαφορετικό μήκος κύματος, σε σχέση με την προηγούμενη απόφαση *Gradinger v. Αυστρίας*, αναφορικά με την προσέγγιση της έννοιας της “παραβάσεως”. Το ΕΔΔΑ, δείχνει με την απόφαση του αυτή να απομακρύνεται από την προσέγγιση της παραβάσεως ως ιστορικό γεγονός, και να τείνει προς την κατεύθυνση μίας εγκληματοπαγούς αντιλήψεως αυτής, με επίκεντρο το έγκλημα το οποίο διώκεται, υπό τον νομικό χαρακτηρισμό τον οποίο έχει λάβει, και το προστατευόμενο έννομο αγαθό.

Η θέση αυτή θα διατηρηθεί ελαφρώς παραλλασσόμενη και στην επόμενη απόφαση του, μέχρι τη μεταστροφή του στη συνέχεια, προς την θέση η οποία κρατεί στις αποφάσεις του έως και σήμερα.

Χρονικά επόμενη απόφαση, στην οποία και πάλι το ΕΔΔΑ, ασχολήθηκε με την έννοια της “παραβάσεως”, είναι η:

III. Franz Fischer κατά Αυστρίας, 29.05.2001

⁵⁴ Τζαννετής Α., Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, Π.Ν. Σάκκουλας, 2010, σελ.34

Σύντομο Ιστορικό:

Στην υπόθεση αυτή στον προσφεύγοντα αρχικώς επεβλήθη πρόστιμο από τις αστυνομικές αρχές για οδήγηση υπό την επήρεια μέθης, και στη συνέχεια καταδικάστηκε αυτός από ποινικό δικαστήριο για ανθρωποκτονία εξ' αμελείας, υπό την επιβαρυντική κατά το Αρθρ. 81§2 Αυστρ.ΠΚ, περίπτωση της μέθης.

Ακολούθως, προσέφυγε στο ΕΔΔΑ επικαλούμενος παραβίαση της αρχής nbi, αφού για την ίδια πράξη (την οδήγηση υπό την επήρεια μέθης), κατά τους προβαλλομένους ισχυρισμούς του, επεβλήθη σε αυτόν δύο φορές ποινή, για την ίδια πράξη.⁵⁵

Κρίση ΕΔΔΑ:

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το ΕΔΔΑ έκρινε την συνδρομή παραβίασης της αρχής nbi, στο μέτρο που ο προσφεύγων είχε καταδικαστεί δις για πράξεις ΜΗ ουσιωδώς διαφέρουσες, ήτοι την οδήγηση υπό την επήρεια μέθης, και την επιβαρυντική περίπτωση της μέθης, στο έγκλημα της ανθρωποκτονίας εξ' αμελείας.

Εν προκειμένω εισάγεται ένα νέο κριτήριο, ως προς τον προσδιορισμό του πότε συντρέχει περίπτωση ίδιας παραβάσεως, και κατά συνέπεια ταυτότητα δικονομικής πράξης. Αυτό είναι η ΜΗ ουσιώδης διαφορά μεταξύ των πλειόνων πράξεων. Το ΕΔΔΑ προβαίνει σε αντιπαραβολή των στοιχείων της αντικειμενικής υποστάσεως των εξεταζομένων εγκλημάτων⁵⁶. Όταν διαπιστώνει Μη ουσιώδη διαφορά μεταξύ των στοιχείων των εγκλημάτων που εκδικάζονται σε διαφορετικό χρόνο, τότε υφίσταται ταυτότητα δικονομικής πράξεως και κατά συνέπεια συντρέχει παραβίαση της αρχής nbi, σε περίπτωση δίωξης και καταδίκης, όταν έχει προηγηθεί άλλη απόφαση. Αντιθέτως, όταν η διαφορά είναι ουσιώδης, τότε δεν συντρέχει ταυτότητα δικονομικής πράξεως. Ως εκ τούτου, δεν υφίσταται κώλυμα ως προς τη διεξαγωγή νέας δίκης.

Το δικαστήριο στην υπόθεση αυτή ακολούθησε μία ενδιάμεση θέση μεταξύ αυτών όπου ακολούθησε στις υποθέσεις Gradinger και Oliveira. Δεν

⁵⁵ Απόφαση Franz Fischer v. Austria, Application no. 37950/97, σκ.18

⁵⁶ Τζαννετής Α., Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, Π.Ν. Σάκκουλας, 2010, σελ.35

αντιμετώπισε τη δικονομική πράξη ως factum, αναζητώντας ενδεχόμενη ταυτότητα των πραγματικών περιστατικών, ούτε τις αντιμετώπισε με την έως τότε αμιγή εγκληματοπαγή προσέγγιση, ερευνώντας αν χώρησε καταδίκη για το ίδιο έγκλημα· αλλά, με αφετηρία το έγκλημα για το οποίο είχε ήδη επιβληθεί ποινή, εξέτασε κατά πόσο διαφέρουν τα χαρακτηριστικά αυτού ουσιωδώς με το έγκλημα για το οποίο καταδικάστηκε από το δικαστήριο ο προσφεύγων μεταγενέστερα. Διαπιστώνοντας λοιπόν τη μη συνδρομή ουσιώδους διαφοράς μεταξύ τους, βεβαίωσε την παραβίαση της αρχής nbii.

Συγκριτική επισκόπηση Gradinger -Fischer:

Στην Gradinger το δικαστήριο προβαίνει σε κρίση περί ταύτισης των κρινομένων πραγματικών περιστατικών (οδήγηση υπό την επήρεια μέθης), αυτή διεπιστώθη, οδηγώντας σε παραβίαση της αρχής nbii, λόγω ταυτότητας δικονομικής πράξης

Στην Fischer το δικαστήριο προβαίνει σε σύγκριση των εγκλημάτων τα οποία είχαν διωχθεί και μάλιστα όχι με απόλυτο κριτήριο, αλλά με κριτήριο το εάν αυτά διέφεραν ή όχι κατά τα ουσιώδη στοιχεία τους. Εν προκειμένω δεν διεπιστώθη ουσιώδης διαφορά, συνεπώς κρίθηκε ότι παρεβιάσθη η αρχή nbii.

Εκ του αποτελέσματος οι αποφάσεις καταλήγουν σε αντίστοιχο συμπέρασμα, ωστόσο χρησιμοποιεί η κάθε απόφαση διαφορετική νομική ερμηνεία του όρου “παραβάση”, δυνάμενες να οδηγήσουν σε διαφορετικά αποτελέσματα ως προς τη συνδρομή ή μη παραβίασης της αρχής nbii, ασχέτως του εάν εν προκειμένω το συμπέρασμα ήταν ίδιο, υπέρ της παραβίασης της αρχής nbii.

Η σταθεροποίηση και εδραίωση της θέσεως της νομολογίας επήλθε με την επόμενη απόφαση, με την οποία η Ολομέλεια του ΕΔΔΑ, επιλαμβανόμενη της υποθέσεως που θα αναλυθεί κατωτέρω, έχοντας διαπιστώσει την ασυνέπεια του ΕΔΔΑ, ως προς τον προσδιορισμό της έννοιας της “παραβάσεως” και κατά συνέπεια της δικονομικής πράξης, η οποία ασυνέπεια δημιουργεί ανασφάλεια δικαίου για τον πολίτη⁵⁷, εκλήθη να επιλύσει το ζήτημα αυτό.

Η απόφαση αυτή είναι η :

⁵⁷ Sergey Zolotukhin v. Russia, Grand Chamber, Application no. 14939/03, σκ.78

IV. Zolotukhin κατά Ρωσίας, 10.02.2009:

Σύντομο ιστορικό:

Στην εν προκειμένω υπόθεση στον προσφεύγοντα στο ΕΔΔΑ, είχε επιβληθεί κράτηση από τις αστυνομικές αρχές στο πλαίσιο του αυτοφώρου για τη διοικητική παράβαση της ελαφράς διατάραξης δημόσιας τάξης και για ανυπακοή (αρθρ.158 και 156 Κώδικα Διοικητικών Παραβάσεων), και ακολούθως ασκήθηκε σε βάρος του ποινική δίωξη για προσβολή της δημόσιας τάξης κατά το αρθρ.213 §2 του ΡωσΠΚ.

Ο ίδιος προσέφυγε στο ΕΔΔΑ επικαλούμενος παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*, θεωρώντας ότι η συμπεριφορά του είχε ήδη κριθεί, και ότι είχε ήδη επιβληθεί σε αυτόν η αρμόζουσα ποινή από τις αστυνομικές αρχές.

Κρίση ΕΔΔΑ:

Η υπόθεση αυτή παρεπέμφθη στην Ολομέλεια, κατά το άρθρο 43 ΕΣΔΑ, έχοντας προηγηθεί κρίση τμήματος του ΕΔΔΑ. Το τμήμα είχε διαπιστώσει παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*, κρίνοντας πως η διοικητική παράβαση με την μεταγενέστερη ποινική στηρίζονται στα ίδια γεγονότα, έχοντας ως κοινό στοιχείο τη διατάραξη της δημόσιας τάξης⁵⁸.

Η προσέγγιση της Ολομελείας ήτο διαφορετική.

Η ολομέλεια με την απόφασή της αυτή, χειρίστηκε την εν θέματι υπόθεση με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε να δοθεί μία τελική απάντηση στο ζήτημα, πότε συντρέχει “μία παράβαση”, κατά συνέπεια μία δικονομική πράξη, η επαναδίωξη και επανάκριση της οποίας επιφέρει την παραβίαση *ne bis in idem*. Αξιοποιώντας νομολογία του ΔΕΚ⁵⁹, παραχθείσα κατά την εφαρμογή του αρθρ.54 της συνθήκης Σένγκεν (το οποίο άρθρο βέβαια κάνει λόγο για “same acts” αντί του όρου “offence”, καθώς και του ανωτάτου αμερικανικού δικαστηρίου, κατά την εφαρμογή της αμερικανικής σύμβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία κάνει λόγο για “same cause”, το δικαστήριο επεχείρησε να θέσει τη βάση ερμηνείας του όρου “παράβαση - offence”, με κριτήριο την πρακτική και αποτελεσματική εφαρμογή της ΕΣΔΑ, και των πρωτοκόλλων της,

⁵⁸ Ως άνω, σκ.33

⁵⁹ Sergey Zolotukhin v. Russia, Grand Chamber, Application no.14939/03, σκ.37-38

προκειμένου να καθίσταται δυνατή η εφαρμογή τους, η εκπλήρωση του σκοπού τους και να αποφεύγεται η διατήρηση τους μόνο σε γραπτή, θεωρητική, μη εφαρμόσιμη μορφή⁶⁰.

Με δεδομένο αυτό, έτεινε στην υποστήριξη του κριτηρίου της ταυτότητας των υλικών πράξεων, αντί αυτού του νομικού χαρακτηρισμού της εγκληματικής συμπεριφοράς, ως ερμηνεία του όρου “παράβαση”, ως ερμηνεία η οποία προστατεύει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα δικαιώματα του κατηγορουμένου, ο οποίος έχοντας δικαστεί, αθωωθεί ή καταδικαστεί για μία πράξη, μπορεί πλέον δικαιολογημένα να γνωρίζει ότι δεν θα διωχθεί εκ νέου για την ίδια πράξη.

Κατά την κρίση της ολομελείας, η χρήση του κριτηρίου της νομικής αξιολόγησης είναι περιοριστική των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου⁶¹, αφού δεν θα εμποδιζόταν κατά το κριτήριο αυτό νέα δίωξη κατά του ίδιου προσώπου για την ίδια συμπεριφορά, εφόσον αυτή είχε λάβει έναν διαφορετικό νομικό χαρακτηρισμό.

Πρόκειται για μία θέση του ΕΔΔΑ, απομακρυνόμενη από την ερμηνεία και αναζήτηση της “παραβάσεως” υπό όρους *idem crimen*, τείνουσα προς την αναζήτηση της ως *idem factum*.

Με τις παραδοχές του αυτές το δικαστήριο καταλήγει στην τελική θέση του επί του νομικού αυτού ζητήματος, στην σκέψη 84 της αποφάσεως, στην οποία κρίνει ότι το αρθρ.4 §1 7ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, απαγορεύει τη επαναδίωξη μίας “παράβασης”, στο μέτρο που αυτή απορρέει από τα ίδια γεγονότα ή από γεγονότα ουσιωδώς όμοια, ως τέτοια δε ορίζει αυτά που συνθέτουν ένα σύνολο πραγματικών περιστάσεων και είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένα μεταξύ τους ως προς το χρόνο και τον τόπο.

Καταλήγει, λοιπόν, η Ολομέλεια στην υιοθέτηση του κριτηρίου της αναζήτησης της ταυτότητας της συμπεριφοράς / των πραγματικών περιστατικών, εγκαταλείποντας πλέον οριστικά αυτή της αναζήτησης του νομικού χαρακτηρισμού, της νομικής ταυτότητας της συμπεριφοράς.

Εφαρμόζοντας στη συνέχεια τις ως άνω παραδοχές στην εν προκειμένω υπόθεση, το δικαστήριο έκρινε ως εξής:

⁶⁰ Ως άνω σκ.80

⁶¹ Ως άνω, σκ.81

Κατ' αρχάς, αντιμετώπισε τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος όχι ως μία συνεχή-ενιαία δράση αλλά ως ένα σύνολο, αποτελούμενο από επιμέρους διαφορετικές εκδηλώσεις της ίδιας συμπεριφοράς⁶². Έτσι διέκρινε για ποιες πράξεις είχε επιβληθεί η διοικητική ποινή, και εξέτασε αν αυτές συμπίπτουν με τις πράξεις για τις οποίες ασκήθηκε στη συνέχεια ποινική δίωξη.

Διεπίστωσε λοιπόν, ότι η διοικητική κύρωση είχε επιβληθεί μόνο για το πρώτο σκέλος της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος, κατά το οποίο αυτός είχε επιτεθεί φραστικώς κατά δύο αστυνομικών εντός του τμήματος. Στη συνέχεια ωστόσο, ακολούθησε επόμενο στάδιο κατά το οποίο επετέθη κατά άλλου αστυνομικού εντός του τμήματος, και εν συνεχεία τρίτο στάδιο, κατά το οποίο απείλησε αυτόν εκτός του τμήματος. Η ποινική δίωξη αφορούσε και τα τρία σκέλη της συμπεριφοράς του αυτής.

Κατά την κρίση της ολομελείας, δεν επιδέχεται όλη η υπόθεση ενιαία ρύθμιση. Με κριτήριο τα πραγματικά περιστατικά, εξέτασε η ολομέλεια κατά πόσο αυτά ταυτίζονταν μεταξύ των κρίσεων αφενός των διοικητικών αρχών και αφετέρου της αστυνομίας.

Κατά το πρώτο σκέλος της συμπεριφοράς του δράστη, διεπίστωσε ότι το μόνο στοιχείο που προσετέθη στην ποινική δίωξη εν σχέσει με την πράξη για την οποία είχε επιβληθεί η διοικητική κύρωση ήτο η απειλή βίας⁶³. Έκρινε λοιπόν, ότι όσον αφορά σε αυτό το σκέλος, συνέτρεξε παραβίαση της αρχής nbii, αφού ο προσφεύγων διώχθηκε εκ νέου για πράξη, για την οποία είχε ήδη αυτός υποβληθεί σε διοικητική κύρωση.

Αναφορικά ωστόσο με τα δύο επόμενα σκέλη της συμπεριφοράς του, η απάντηση της ολομελείας δεν ήτο η ίδια. Στο μέτρο που η συμπεριφορά του δεν συνιστούσε μία συνεχή δράση, αλλά αποτελείτο από πλείονες συμπεριφορές, η ολομέλεια διεπίστωσε ότι το δεύτερο και τρίτο στάδιο της συμπεριφοράς του δεν είχε συμπεριληφθεί ουδόλως στην κρίση της αστυνομικής αρχής, όταν αυτή επέβαλε τη διοικητική κύρωση της κράτησης, αλλά αυτή επεβλήθη μόνον για το πρώτο σκέλος της συμπεριφοράς του δράστη⁶⁴. Το πρώτον λοιπόν με την άσκηση ποινικής δίωξης απεδόθη κατηγορία για τις πράξεις αυτές. Με δεδομένο αυτό, έκρινε την μη παραβίαση της αρχής nbii, αφού η συμπεριφορά του δράστη κατά το σκέλος της αυτό

⁶² Sergey Zolotukhin v. Russia, Grand Chamber, Application no.14939/03, σκ.92

⁶³ Ως άνω, σκ.97

⁶⁴Ως άνω, σκ.93

(δεύτερο και τρίτο) δεν είχε αξιολογηθεί προηγουμένως από τη διοικητική αρχή, ούτε η διοικητική κύρωση που είχε επιβληθεί προηγουμένως το αφορούσε.

Η στροφή αυτή του ΕΔΔΑ προς την αντιμετώπιση της έννοιας της παραβάσεως και συνακολούθως της δικονομικής πράξεως ως factum, με σημείο αναφοράς τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την ποινική κατηγορία και όχι το νομικό χαρακτηρισμό που η εκάστοτε συμπεριφορά, επιβεβαιώνεται και από μεταγενέστερες αποφάσεις του⁶⁵.

6. Αντί Συμπεράσματος - Συγκριτική Επισκόπηση:

Ευσύνοπτη συγκριτική επισκόπηση της αντίληψης της δικονομικής πράξης ενόψει του δεδουλευμένου από τον ΑΠ εν συγκρίσει με το ΕΔΔΑ.

Όπως καθίσταται φανερό, ο ΑΠ, ανθίσταται στην προσαρμογή της νομολογίας του αναφορικά με το αντικείμενο της ποινικής δίκης και συνακολούθως την ταυτότητα της υλικής πράξεως, με τις σχετικές παραδοχές του ΕΔΔΑ, οι οποίες όπως κατεδείχθη ανωτέρω παγιώθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια.

Ο ΑΠ, διαχρονικά, μετά την απόφαση της Ολομελείας του 1110/1982, ακολουθώντας τη θέση κατά την οποία:

“ταυτότητα πράξεως υφίσταται όταν αντικείμενο της νέας διώξεως συνιστά η αυτή αξιόποινος πράξη, κατά τα συγκροτούντα εξ’ αντικειμένου ταύτη πραγματικά περιστατικά, το αυτό δηλαδή ιστορικό γεγονός στο σύνολό του (και κατά τον τόπο και χρόνο τελέσεως) {...}, συμπεριλαμβανομένης στην έννοια του ιστορικού γεγονότος τόσο της ενέργειας/παραλείψεως αλλά και της επελεύσεως στον εξωτερικό κόσμο μεταβολής, ήτοι το αξιόποινο αποτέλεσμα”,

⁶⁵Grande Stevens v. Italy, Application no. 18640/10, σκ.219επ (ιδίως 221)
Österlund v. Finland, Application no. 53197/13, σκ.40,41
Butnaru and Bejan-Piser v. Roumania, Application no. 8516/07, σκ.31 επ.
Korneyava v. Russia, Application no. 72051/17 σκ.62

εφαρμόζει την πιο στενή κατά το δυνατό έννοια της δικονομικής πράξης όταν αυτή τίθεται ως προϋπόθεση της διερεύνησης του αν συντρέχει ή όχι δεδικασμένο. Επιδιώκει, με άλλα λόγια, την διασφάλιση για τα δικαιοδοτικά όργανα της όσο το δυνατό μεγαλύτερης ευχέρειας τους, ως προς την κρίση μίας συμπεριφοράς, την επανάκριση μίας συμπεριφοράς καθώς και την εκ νέου καταδίκη ή αθώωση για αυτήν.

Αυτό φανερώνει και η τάση που υπάρχει, για διεύρυνση της έννοιας της δικονομικής πράξεως, όταν αυτή εξετάζεται διαρκούσης της δίκης, εις τρόπον ώστε να ενταχθούν υπό την σκέπη της δικονομικής πράξεως όσο το δυνατό περισσότερες πράξεις, καθιστώντας επιτρεπτή τη διερεύνησή τους από το δικαστήριο, παρά την μη συμπερίληψή τους στην αρχική κατηγορία, καθώς και την πιθανή μεταβολή της ποινικής κατηγορίας, χωρίς να συναντάται εμπόδιο ως προς αυτήν.

Αντιθέτως, στο πεδίο του δεδικασμένου, η τάση είναι να δίδεται στην δικονομική πράξη, όσο το δυνατό στενότερη έννοια, ούτως ώστε να καλύπτονται από την ισχύ του παραχθέντος δεδικασμένου όσο το δυνατότερο λιγότερες ή μικρότερης εκτάσεως συμπεριφορές. Με τον τρόπο αυτό, το δικαστήριο δεν κωλύεται παρά την κρίση μίας συγκεκριμένης συμπεριφοράς, στο να επανέλθει, κρίνοντας μία άλλη πτυχή της, ένα διαφορετικό αποτέλεσμα το οποίο έχει αυτή προκαλέσει κ.α, παρά το γεγονός ότι έχει προηγηθεί απόφαση δικαστηρίου, η οποία εξήτασε την συμπεριφορά αυτή και θα εδύνατο να διερευνήσει και τις μη ερευνηθείσες, και αγόμενες ενώπιον του μεταγενεστέρως επιληφθέντος δικαστηρίου, πτυχές της.

Το ΕΔΔΑ, από την άλλη, ενώ περιπλανήθηκε μεταξύ γεγοτονικών και εγκληματοπαγών θεωριών, καταστάλλαξε την κρίση του, υπέρ των πρώτων. Τα πραγματικά περιστατικά, οι υλικές πράξεις συνιστούν πυξίδα για τον προσδιορισμό της έννοιας της “παραβάσεως” και συνακολούθως της εκτάσεως της δικονομικής πράξης, εκ της οποίας προκύπτει το πότε συντρέχει ή όχι δεδικασμένο. Αντιμετωπίζει λοιπόν τη δικονομική πράξη ως *factum*, εφόσον κριθεί η εγκληματική συμπεριφορά του κατηγορουμένου, δεν χωρεί νέα δίωξη κατ’αυτού υπό διαφορετικό νομικό χαρακτηρισμό, ή για εκφάνσεις/αποτελέσματα της συμπεριφοράς, τα οποία δεν εξετάστηκαν από το δικαστήριο.

Διαφαίνεται ευκρινώς, ότι η στόχευση, του ΑΠ και του ΕΔΔΑ, ως προς τον προσδιορισμό του αντικειμένου της ποινικής δίκης, της δικονομικής πράξης, και της εκτάσεως του δεδικασμένου, μολονότι εμφανίζουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, στην πορεία διαφοροποιούνται αισθητώς. Η διαφοροποίηση αυτή φανερώνει και την διάσταση ως προς τις προτεραιότητες που θέτει το κάθε δικαιοδοτικό όργανο κατά την εκδίκαση των υποθέσεων που άγονται σε αυτό. Ο ΑΠ, προκρίνει αναφανδόν την απονομή ουσιαστικής δικαιοσύνης, ακόμη και αν αυτή πραγματώνεται με έκπτωση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και συνακολούθως της ασφάλειας του δικαίου. Από την άλλη πλευρά, το ΕΔΔΑ, ρέπει στην προστασία της ασφάλειας του δικαίου, των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, αναγνωρίζοντας εν πάση περιπτώσει σε αυτόν το δικαίωμα προσδοκίας ότι τα κρατικά δικαιοδοτικά όργανα δεν θα ασχοληθούν εκ νέου με μία συμπεριφορά αυτού, η οποία έχει ήδη κριθεί.

Προβληματισμό ωστόσο προκαλεί η επιμονή/εμμονή του ΑΠ, στη διαφοροποίηση του από την θέση του ΕΔΔΑ, ως προς το εν θέματι ζήτημα. Είναι κατανοητό, ότι αποτελεί προϊόν διαφοροποιημένης αξιολόγησης και στάθμισης προτεραιοτήτων, ωστόσο ίσως θα ήτο καλό το χρονικό σημείο, μίας αρχής συμμόρφωσης και εναρμόνισης των θέσεων της εθνικής νομολογίας με αυτή διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, προκειμένου να αποφευχθεί μελλοντική καταδίκη της χώρας μας από το ΕΔΔΑ για παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*.

Βιβλιογραφία:

1. Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης, έκδ. 6η, Π.Ν.Σάκκουλας, 2021
2. Ανδρουλάκης Ν., Περί συρροής εγκλημάτων, τόμος Β´, 1968
3. Ανδρουλάκης Ν., Δαλακούρας Θ., Γιαννίδης Ι., Αναγνωστόπουλος Η., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Νομολογία κατ' άρθρον, Έκδοση 2η, Π.Ν.Σάκκουλας, 2019
4. Δέδες Χ., Το αντικείμενο της ποινικής δίκης, 1961
5. Δέδες Χ., Ποινική Δικονομία Δέκατη Έκδοση, 1991
6. Καρράς Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη 7η Έκδοση, 2020
7. Κονταξής Α., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδυασμός θεωρίας και πράξης, Τόμος Πρώτος, Εκδόσεις Αντ.Σάκκουλα, Αθήνα 2006
8. Μαργαρίτης Λ., Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, Τόμος Πρώτος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020
9. Μαργαρίτης Μ., - Μαργαρίτη Α., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία και Νομολογία, Π.Ν. Σάκκουλας, 2020
10. Μυλωνόπουλος Χ., Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, έκδ. 2η, Π.Ν.Σάκκουλας, 2020
11. Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία, 10η έκδοση, 2022
12. Σεβαστίδης Χ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ν. 4620/2019, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Β' Έκδοση, Τόμος Ι, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2021
13. Τζαννετής Α., Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης, Π.Ν. Σάκκουλας, 2010
14. Σταθόπουλος Α., Η μεταβολή της ποινικής κατηγορίας

Αρθρογραφία:

1. Ανδρουλάκης Ν., Περί της λεγόμενης “υπαλλακτικής καταδίκης” ΠΧ ΙΔ', σελ. 481 επ.
2. Βούλγαρης Δ. «Η μετατροπή της κατηγορίας από επικίνδυνη σωματική βλάβη σε βαριά, μετά την επ' ακροατηρίω διαπίστωση της επελεύσεως του βαρύτερου αποτελέσματος, και η δικονομική αντιμετώπισή της» ΠΧ 2018, 558

3. Βούλγαρης Δ. “Idem”: Η ταυτότητα της δικονομικής πράξης σε ευρωενωσιακό επίπεδο ως όρος της αρχής “ne bis in idem”, ΠΧ 2020, σελ.250
4. Καίσαρης Π., Δεδικασμένο επί κατ’ ιδέαν συρροής εγκλημάτων, ΠοινΔικ 1999, σελ.. 737 επ.
5. Κονταξής Θ., “Πραγματικό” δεδικασμένο, τυπικό και ουσιαστικό, μερικό ή ολικό, κάθετο ή οριζόντιο, πλάγιο ή οιονεί, Ποιν.Δικαιοσύνη 2017, σελ 235 επ.
6. Κτιστάκης Γ., Φαινομένη κατ’ ιδέαν συρροή και δεδικασμένο, ΠοινΔικ 2012, σελ. 1017 επ.
7. Λίβος Ν., Παρατηρήσεις στην ΑΠ 1406/1998, ΠοινΧρ ΜΘ´, σελ. 893 επ.
8. Μπουρόπουλος Α., Το ποινικόν δεδικασμένον, ΠοινΧρ ΣΤ´, σελ. 274 επ.
9. Παρασκευόπουλος Ν., Δεδικασμένο σε περίπτωση κατ’ ιδέαν συρροής, ΠοινΧρ ΛΓ´, σελ. 652 επ.
10. Σπινέλλης Δ., Κατ’ ιδέαν συρροή και δεδικασμένον, ΠοινΧρ ΚΓ’, σ. 152 επ